

T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

1984 YILININ YÜKSEK TİRAJLI GAZETELERİ VE BAŞARI NEDENLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Filiz SEÇİM

Eskişehir, 1985

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇİNDEKİLER.....	II
KISALTMALAR.....	III
GİRİŞ.....	1
I- II. DÜNYA SAVAŞINDAN GÜNÜMÜZE TÜRK BASINI.....	4
II- YÜKSEK TİRAJLI GAZETELER.....	16
III- GAZETELERİN SAYFA ÖZELLİKLERİ.....	37
A- BİRİNCİ SAYFA ÖZELLİKLERİ.....	37
11- Fotoğraf ve Karikatür.....	37
2- Haber Başlıkları.....	41
3- Haber Dili ve Anlatım.....	62
B- SON SAYFA ÖZELLİKLERİ.....	65
1- Fotoğraf ve Karikatür.....	67
2- Haber Başlıkları.....	68
3- Haber Dili ve Anlatım.....	77
SONUÇ.....	80
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	85

KISALTMALAR

K.S	: Kamu sektörü
Ö.S	: Özel sektör
Top.İç.%	: Toplam içindeki %
G	: Gazete
Der.	: Dergi
Ank.	: Ankara
İst.	: İstanbul
İzm.	: İzmir
C.T.Ans.	: Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi

GİRİŞ

Matbaanın bulunuşundan sonra, kitap yazma ve basma işlemleri hızlanmışdır. Daha az emek karşılığında, daha kısa sürede, daha çok kitap vs. basılmışdır. Ancak, basının gelişmesi ve bugünkü hale gelebilmesi için, iki yüzyıl daha gerekmiştir.

Basının değeri ve gücü anlaşıldığından yasama, yargı ve yürütme'den sonra "dördüncü kuvvet" olarak da değerlendirilmiştir.

Radyonun I. Dünya, televizyonun II. Dünya Savaşı'ndan sonra haberleşme dünyasına girmesi ve gazetelere büyük rakip olmasına karşılık, basın halâ önemini yitirmemiştir.

Radyonun kulağa, televizyonun, hem kulağa hem de göze seslenmesinin yanında basının belge niteliği taşıması, saklanabilir ve korunabilir olması diğerlerinin yanında önem-

li bir üstünlüktür. Geçmişteki bir olayı araştırmak isteyenler, gazetelerin arşivlerinde, kütüphanelerde aradıkları günün gazetesini bulabilmekte ve inceleyebilmektedirler.

Bununla birlikte, yazılı basının saklanabilir olması, ona ayrı bir sorumluluk getirmiştir. Bu da yazılanların okunabilirliği, iletilecek mesajın kime iletildiğinin bilinmesidir.

Basın teknolojisinin hızla gelişmesi, gazetelere modern tesislerde temiz ve pırıl pırıl baskılar sağlamıştır. İletişim uyduları aracılığıyla yapılan iletişim, gazete fotoğraflarının aktarılmasında; teleks alanındaki gelişmeler, baskı ve tekniklerdeki yenilikler; dağıtımda bilgisayarların kullanılması, uzaktan dizgi tekniklerinin gelişmesi basına yeni ufuklar açmıştır. Ne var ki bunlar gazetelere pek okuyucu kazandıramamıştır.

Televizyonun, özellikle renkli televizyonun yaygınlaşması da gazete haberciliğini önemli ölçüde etkilemiştir.

Bugün Türkiye'de, Basın-İlan Kurumu'na kayıtlı 360 gazetenin ancak 6-7 si toplam tirajın % 80 ine sahiptir.

Bu çalışmada, toplam tirajın büyük bir bölümüne sahip gazetelerden 4 tanesi incelenecektir.

Araştırmanın amacı, 1984 yılında en yüksek tiraja ulaşan ve bu yönden başarılı kabul edilen 4 gazetenin niteliklerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmıştır:

- Gazetelerin ilk ve son sayfalarında fotoğrafa ne kadar yer ayrılmıştır?
- Gazetelerin ilk ve son sayfalarında, haber başlıkları nasıl

kullanılmıştır?

- Gazetelerin ilk ve son sayfalarının dil-açlatımı nasıldır?

Türkiye'de yayınlanan günlük gazetelerden yüksek tirajlı olanlar (Tan,Hürriyet,Günaydın,Milliyet) incelemeye alınmıştır.Ayrıca,büyük gazetelerden biri olduğu halde tirajı düşük olan Cumhuriyet Gazetesi de karşılaştırmalar yönünden yararlı olur düşüncesiyle inceleme kapsamına alınmıştır.

Araştırma,1984 yılındaki yüksek tirajlı gazetelerin durumunu belirleyecektir.Bu nedenle yapılan araştırmaların devamı olacağı gibi daha sonra yapılacak araştırmalara da ışık tutabilir.

Araştırma durum saptama türünde olan bir araştırmadır. Tan,Hürriyet,Günaydın,Milliyet,Cumhuriyet gazeteleri ele alınmış ve bu gazetelerin 15-21 Aralık 1984 sayıları incelenmiştir.Ayrıca adı geçen gazetelerden Cumhuriyet dışındaki gazetelerin ilgili müdürleriyle 7-10 Mayıs 1985 tarihlerinde karşılıklı görüşme yapılarak bilgi alınmıştır.

BÖLÜM I

XI. DÜNYA SAVAŞINDAN GÜNÜMÜZE TÜRK BASINI

II.Dünya Savaşı,gazetelere büyük tiraj kazandırmıştır.Savaşı ve gelişen olayları merak eden halk,haber alabilmek için adeta gazeteleri kapışmıştır.Türk basını da önceki dönemlerde kullandığı kâğıt ve boyanın beş-on katını kullanmıştır.Gazete sayısı ve tirajları artmış,okuyucu sayısı yükselmiştir.Ancak savaş bitince gazeteler için olay kaynakları da kurumuştur(F.S.Oral,1968,c.2,s.176).

II.Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda ülkemizde kente göç olayı çok hızlanmıştır (1950 yılına dek % 18 çevresinde seyreden bu oran,1955 yılında % 22.1,1960 yılında % 26.1, 1965 yılında % 29.5,1970 yılında %33 e ulaşmıştır.Ö.Şenyapılı,Amme İdaresi Der.s.76).Sanayileşme sonucu köyden kente akan nüfus,1950 lerde "kitle toplumu" özelliklerini kazanmaya başlamıştır.Bu yıllar,Türk basınında yeniden düzenleme hareketlerinin,değişikliklerin ilk görüldüğü yıllardır.Gazetecilik anlayışı da değişmiştir.Artık bir fikri sa-

vunan, kamuoyu yaratmaya çalışan gazetelerin yerini, her şeyi konu eden "kitle basını" ortaya çıkarmıştır.

Bu değişiklikler sadece Türk basınının yaşadığı bir şey değildir. 1936 yılında Fransa'da Emile de Girardin'in çıkardığı La Presse adlı gazetenin de o güne kadar yayınlanan gazetelerden farklı olduğu görülmektedir. Gazetenin amacı, halkı eğlendirmek ve bol tirajla ilan ve reklam alabilmek, dolayısıyla kâr sağlamaktır. La Presse 'le başlayan değişiklik diğer gazeteleri de magazine kaydirmiştir (H. Topuz, Yeni Gündem, s. 4).

Yani Fransa'da 1.5 yüzyıl önce başlayan değişikliği Türk basını 1950 den sonra yaşamaya başlamıştır.

Bu nedenle, II. Dünya Savaşı'ndan özellikle 1950 den sonraki yıllar Türk basını için büyük değişikliklerin olduğu dönemdir.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra siyasal hayatta da değişiklikler olmuş ve 1946 yılında Türkiye'de çok partili hayata geçiş çalışmaları başlamıştır.

" 1946 dan 1947 ye geçerken CHP gibi Türkiye'deki bir partinin karşısına çıkan DP ile basın yavaş yavaş kendini bulmaya başlamış sayılabilir" (C. Arcayürek, Basın '80-84, s. 84).

1946-50 yılları arası basının çok sıkı yasalarla denetlendiği yıllardır. 1950 deki seçimler sonucunda CHP yerine DP iktidara gelmiştir.

1946-50 döneminin önemli gazeteleri şunlardır: Cumhuriyet, Vatan, Tasvir, Aksam, Yeni Sabah, Tanin, Ulus, Zafer.

Hürriyet ve Milliyet de bu dönemde doğmuştur.

- Cevap hakkı yeniden düzenlenmiş ve gazetelere gönderilen her çeşit cevap ve düzeltme yazılarının basılmasını önlemek amacıyla mahkemelere bazı yetkiler tanınmıştır.
- Gazete sahipleri, cezai sorumluluklarından kurtulmuşlardır (H.Topuz,1973,s.179).

Ayrıca basın mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki münasebetleri düzenleyen 5953 sayılı 13 Haziran 1952 tarihli kanun da çıkmış ve gazeteciler şunları elde etmişlerdir:

- Sendika kurabilmek
- Sosyal Sigortalardan yararlanmak
- İşverenin, gazeteci ile yazılı iş anlaşması yapması zorunluluğu
- İş anlaşmasını bozmak isteyen gazete sahibinin, gazeteciye kıdemine göre tazminat ödemesi

- Askerlikte, mahkûmiyet ve gazetenin kapanması durumlarında gazeteciye ücret ödenmesi
- Haftalık tatil, yıllık ücretli izin vb. sosyal haklar tanınması (H.Topuz, s.181).

Böylece yumuşak bir hava yaratılmıştır. Ancak bu durum uzun sürmemiş, 1954 yılında basın özgürlüğüne önemli kısıtlamalar getirilmiştir. 9 Mart 1954 de Neşir Yoluyla veya Radyo ile İşlenecek Bazı Cürümler hakkındaki kanun kabul edilmiştir. Bu maddenin kanuna girmesinin nedenini Hıfzı Topuz şöyle açıklamaktadır:

"... Gazetenin birinde veya ufak bir taşra gazetesinde DP nin ileri gelenlerinden birinin itibarını kıracak bir yazı çıkar, itibarı kırılan kişi de bunu görmemiş olabilir. Bunu önlemek için savcılara doğrudan doğruya kovuşturma yapma yetkisi ve görevi verilmiştir. Bunun üzerine bütün Türkiye Cumhuriyet Savcıları ve yardımcıları seferber olmuştur. Binlerce kovuşturma yapılmıştır gazetelere karşı" (H.Topuz, s.184).

1960 yılına kadar iktidâr, kendini tutan gazetelere mali yardımda bulunurken, kendine karşı olanları adlî ve mali baskı altında tutmuştur.

1954-60 yılları, sonu gelmeyen davalarla karanlık bir dönemdir. Yalnız dört yıllık bir süre içinde (Mart 1954-Mayıs 1958) 1161 gazeteci hakkında kovuşturma yapılmış ve bunlardan 238 inin mahkumiyetine karar verilmiştir (H.Topuz, s.193).

1955-60 döneminin önemli gazeteleri şunlardır: Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Ulus, Vatan, Tercüman, Dünya ve Aksam.

1960 da yeni bir dönem başlamıştır. Milli Birlik Komitesi, ilk önce Nesir Yoluyla veya Radyo ile İşlenecek Cürümler hakkındaki 6334 ve 6732 sayılı kanunları kaldırmıştır.

1961 de basın özgürlüğü ve korunması konusunda temel ilkeler getiren yeni Anayasa kabul edilmiştir.

Milli Birlik Hükümeti'nin gazetecilere kazandırdığı haklar şunlardır: Basın mesleğinde çalışanlarla çalıştıranlar arasındaki ilişkileri düzenleyen 5953 sayılı kanunun değiştirilmesi (212 sayılı kanun) ve Basın-İlan Kurumu'nun kurulmasını öngören 195 sayılı kanun.

212 sayılı kanunla gazetecilere sağlanan hakların en önemlileri şunlardır:

- Kıdem hakkı
- Ölüm ödeneği
- Gazetenin kapanması durumunda gazetecilere ödenek verilmesi
- İstifa eden gazeteciye kıdem ödeneği verilmesi
- Aylıkların peşin olarak ödenmesi
- Gece çalışanlara haftada iki gün izin hakkı tanınması
- Kâr eden gazetelerin, gazetecilerine her yıl bir maaş ikramiye vermeleri
- İş anlaşmazlıklarının ticaret mahkemelerine değil, iş mahkemelerine verilmesi
- Ödemelerin gecikmesinde her gün için % 5 faiz yükümlülüğü.

Basın-İlan Kurumu'nun amacı: Ayırım yapmaksızın resmi ilanları, dolayısıyla devlet katkısını bölüştürmektir (H. puz, ss. 209-211).

Ancak, gazetecilere tanınan bu haklar gazete sahiplerinin hoşuna gitmemiş ve gazetelerini üç gün kapatmaya karar almışlardır. Buna karşı, gazeteciler de kendi aralarında toplanıp patronlarının protestolarını protesto etmek için bir gösteri yürüyüşü düzenlemişler ve ortak bir Basın gazetesi çıkarmaya karar vermişlerdir. Basın gazetesi 11,12,13 Ocak 1962 tarihlerinde yayınlanmıştır.

Milli Birlik rejiminin heyecanlı yıllarında basın özgürlüğünü kısıtlamak amacıyla çıkarılan ilk kanun 5 Mart 1961 de kabul edilen 38 sayılı Tedbirler Kanunu'dur. Bu kanun, basında büyük tepkiler yaratmış, Ankara ve İstanbul Gazeteciler Sendikası bildirimler sunarak yasayı protesto etmişlerdir.

Tedbirler Kanunu'nun basınla ilgili maddeleri şunlardır:

2. Maddesi:

Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasa ile tescil edilmiş temel vasfı olan, İnsan Hak ve Hürriyetlerine dayanan çok partili demokratik nizamı, söz, yazı, haber, havadis, resim, karikatür veya sair vasıta ve suretlerle zedelemeye veya tehlikeye düşürmeye matuf olarak kötüleyenler veya bu nizamın Türkiye'de yürütülemeyeceği yolunda propaganda yapanlar hakkında, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, birinci maddede yazılı cezalar uygulanır.

5. Maddesi:

Bu kanunla yazılı fiiller basın yolu ile işlendiği takdirde, suç konusunu ihtiva eden mevcuteler vesair basılmış eserler Sulh Hakimi kararıyla toplattırılabilir (E.B.

Şapolyo,1971,s.274).

"...Tedbirler Kanunu kendinden beklenen sonuçların hiçbirini sağlayamamış ve bu kanunun varlığına rağmen hem 27 Mayıs 1960 Devrimi en aşırı saldırılara uğramış,hem de kanunun yasakladığı DP iktidarını öven ve savunan en ateşli yazılar çıkmıştır basında.Tedbirler Kanunu havada kalmış, anlamını ve gereğini yitirmiş bir kanundur (H.Topuz,ss.221-222)

1960-70 dönemi içinde basın,yasal bakımdan geniş olanaklar elde etmiş ve basının gelişmesi için olumlu bir ortam hazırlanmıştır.İktidara gelen AP,DP nin basına karşı tuttuğu yolun kötü sonuçlarından ders almıştır.Artık hoşgörüyeye dayanan bir özgürlük havası esmektedir.Yazılmayan şeyler yazılmakta,konuşulmayan konular konuşulabilmektedir.

1960 dan 1971 Martına kadar olan dönem içinde günlük gazetelerde büyük gelişmeler olmuştur.Gazeteler yoruma geniş yer vermişler,politik ve ekonomik konularda yeni çözüm yolları öne sürmüşlerdir.Bu dönemde Cumhuriyet 160 bin,Aksam 150 bin,Milliyet 200 bin,Tercüman 300 binin üstünde tiraj elde etmiştir.En büyük tiraj artışını sansasyon haber veren Hürriyet (600 bin) ve Günaydın (350 bin) sağlamıştır. Bu tiraj patlaması Türkiye'de ilk defa olmuştur (Y.Aldoğan, SBF.BYYO Yıllık,1978,s.3).

Baskı tekniklerindeki gelişme de bu dönemde başlamış, günlük gazeteler ofsete geçmiştir.Bu teknik sayesinde resimlerin ve renklerin güzel çıkması tirajı daha da arttırmış, fakat daha sonra yorum ve düşüncenin yerini magazin almaya başlamıştır.

Akşam gazetesi, gelişen teknolojiye ayak uyduramamış ve seslendiği kitle nedeniyle sermaye çevrelerinden kredi ve destek de alamayap 1971 in başlarında el değiştirmiştir.

Bu dönemin bir başka özelliği de gazetecilerdeki nitel değişikliktir. Gazetecilerin eğitim düzeyi yükselmiştir. Gazetecilik eğitimi önem kazanmış, bu alanda yüksekokullar kurulmuştur.

Televizyon, günlük hayatta yerini almaya başlamıştır artık. 1968 yılında gazete sayısı 1099 a ulaşmış, 1969 da gazeteler yurt dışında da baskıya geçmişlerdir. Münih'te baskıya geçen Akşam, ardından Hürriyet, 1970 de Tercüman, 1972 de Milliyet, Son Havadis, 1974 de Günaydın, 1978 de Cumhuriyet İstanbul'dan yollanan matris üzerinden Almanya'da basılmış, buradan Türk işçilerinin yoğun olarak buldukları 10 ülkede satılmıştır.

1960-70 döneminin önemli gazeteleri şunlardır: Cumhuriyet, Akşam, Milliyet, Hürriyet, Günaydın ve Tercüman.

Türk basını açısından 1970 ler TV nin kısa sürede bütün Anadolu'ya yayılmasının getirdiği sorunlarla yüklüdür. Yaygınlaşan televizyon, günlük basının okur almasını durdurduğu gibi, özel ilanların yarıya yakınına da yazılı basından kendisine çekmiştir. Olanakları yetersiz küçük gazeteler önemli sarsıntılar geçirirken, büyük basına en modern elektronik yöntemlerden yararlanan ofset baskı egemen olmuştur. Sermaye yoğunlaşması ve tekelleşme de böylece en üst düzeye ulaşmıştır. Renkli sayfalar artmış, kâğıt zamları ve dış girdiler maliyetleri yükseltmiştir. Çoğunlukla kitle basım özelliklerinden yararlanan bazı büyük gazeteler de okur a-

labilmek amacıyla piyango ve armağan dağıtımını yaygınlaştırmışlardır (T.C.Ans.,s.227).

1970-75 döneminde genel bir basın bunalımından söz edilebilir.Bu dönem içinde,gazete tirajlarında büyük dalgalanmalar olmuştur.1972'de (12 Mrt'tan sonra) yarım milyondan düşüşe karşılık 1974'de Kıbrıs Savaşı sırasında gazeteler günde iki-üç baskı yaparak büyük tiraj patlamasına neden olmuşlardır.Yine bu dönemde gazete sayısı 289 a ulaşmıştır.Ama bu gazetelerden 31 i tüm satışların % 97 sini karşılamış,satışların % 90 ı ise 18 gazete tarafından yapılmıştır.Günde 30.000 den fazla satabilen gazete sayısı ise 10 u geçmemiştir.(Y.Aldoğan,s.4).

Gazete sayısının yüksek olması,her gazetenin aynı amaçla yayın hayatına atıldığını göstermemektedir.Bazı gazeteler sadece resmi ilan alabilmek amacıyla naylon kadrolarda çıkmıştır.

Dönemin önemli gazeteleri şunlardır: Hürriyet,Milliyet,Günaydın,Tercüman,Cumhuriyet,Yeni Ortam ve Politika!

1976 yılında yeniden düşüş başlamış,Cumhuriyet dışında Hürriyet,Milliyet,Tercüman ve Günaydın tiraj kaybetmişlerdir.Gazeteler yeniden tiraj kazanabilmek amacıyla lotarysya başvurmuşlardır.Araba,apartman dairesi,mobilya,dayanıklı tüketim malları,para,mücevher,seyahat,tahsil bursları... tiraj arttırmak için kullanılan araçlar olmuştur.Bunca çaba karşılığı tirajlarda yükselme olmuştur,ancak artık gazeteler okunma amacıyla alınmamaya başlamıştır.Hangi gazete daha çok hediye veriyorsa onun tirajı artmıştır.Bu koşullar altında günlük gazetelerin bir çoğu siyasal alan-

da bir güç olma niteliğini yitirmiş gibidir. Basının kitlelere yol göstermesi ve okuyucusunu uyarması da çok güçleşmiş ve zaman zaman sakıncalı olmuştur (H. Topuz, Hürriyet G., 1983,)

Basın bundan sonra kârlı bir işletme kimliğine bürünmüştür. Bugün, "Türkiye'deki 50 büyük tecimsel firma sıralamasında 1,100 büyük tecimsel firma sıralamasında ise 2 gazete bulunmaktadır. 100 lük listenin 47. sırasında Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık AŞ. ve 69. sırasında Veb Ofset (Günaydın ve yan yayınları) İleri Matbaacılık AŞ. bulunmaktadır (Ö. Şenyapılı, Cumhuriyet G., 7-17 Ek. 1984).

Böylece, gazeteler, asıl görevleri olan haber verme, kamuoyu oluşturma, toplum içinde haberleşmeyi sağlama, eğlendirme, oyalama işlevlerinden sadece eğlendirme ve oyalamaya ağırlık vermişlerdir. Reklam gelirlerinin gazete için ne denli önem taşıdığı da düşünülürse, asıl işlevinin nasıl olursa olsun çok satmak ve çok reklam alabilmek olduğu açıktır. Magazin haberlerini verme ve lotarya da çok satılmanın araçları durumuna gelmiştir. Bu konuda Recep Bilginer şöyle demektedir:

"...gazeteler yaşayabilmek için çok satmak zorunda...
...Çok satmanın kazancı, fazla reklam ve ilan sağlamaktır. Çünkü gazeteler satıştan para kazanamazlar. Çok satmayan gazete, ilan ve reklam alamaz, bu yüzden zarara gider.

Gazeteler, çok satabilmenin yollarını araştırırken, geniş okuyucuya, magazin yoluyla gidileceği düşünüldü. Son zamanlarda, çıplak kadın fotoğraflarının kimi kesimlerde giddiklayıcı rolü de iyi istismar ediliyor. Daha ağırbaşlı, da-

ha ciddi bilinen kimi gazeteler de kendilerini böyle bir yarışın içinde buldular,okuyucu yitirmemek için.

Ama,ne yapılsa,ne edilse Türkiye'de günlük gazete satışı sayısı,iki buçuk milyon çevresinde dönüp dolaşıyor. Nüfusumuzun,ancak yüzde beşi kadar.Ne acıklı." (R.Bilginer, Toplum Düşün Sanat,Kas.1984,s.13).

Gerçekten,günümüzde basın,bunca çabaya,bunca teknolojik ilerlemelere karşın okur kaybetmektedir.Gazete okurlarının sayısı toplam nüfus içinde azalmaktadır.

1978 yılının Şubat ayında 5 büyük gazetenin toplam satışları 1 milyon 768 bindir.

Büyük Gazetelerin Günlük Net Satışları

Günaydın.....	539.000
Hürriyet.....	494.000
Tercüman.....	382.000
Milliyet.....	256.000
Cumhuriyet.....	597.000 (V.Özmenek,Basın.'80-84, s.107.)

1984 yılının Şubat ayında ise 2 milyon 180 bin 480 dir.

Büyük Gazetelerin Günlük Net Satışları

Hürriyet.....	756.035
Tan.....	743.000 ^x
Günaydın.....	269.458
Tercüman.....	210.157
Milliyet.....	201.830

(x) Tan gazetesinin net satışı ocak ayına ait olup Nokta dergisinin 33.sayısından,diğerleri B-İlan Kur.dan alınmıştır.

Aynı süre içinde gazete okuyabilir nüfusun yaklaşık 4 milyon arttığı hesaplanabilir(Gazete okuyanların yaşını 20 olarak alırsak bu süre içinde 20 yaşına gelenlerin sayısı 4 milyona yakındır).Okuma-yazma seferberliğine katılan kişiler de en az 1 milyonun üzerindedir.Bu durumda nüfustaki 5 milyonluk artışa karşılık gazete okurlarının azaldığı görülmektedir.

Türkiye'de gazetelerimizin neden okur bulmakta güçlük çektiklerini Nezh Demirkent şöyle açıklamaktadır:

"...Bunun pek çok nedeni sayılabilir.Gazetelerin pahalı olduğu söylenebilir,baskı ve dağıtım yüzünden bazı bölgelerde yeterli okura kavuşamadıkları iddia edilebilir.Ancak bize kalırsa gerçek neden bunların hiçbiri değildir...gerçek neden doğrudan bizim gazetecilik anlayışımızdan kaynaklanmaktadır.Zaman ve içerik yönünden gazeteler okurun gerisinde kalmaktadır.Çok kere saat 19.00 da verilen radyo haberlerini bile,bazı gazetelerde okuyup,bulmak mümkün olmamaktadır...yeni yaş grupları ile yeterince diyalog kurulamamıştır...gazetelerin politikayla dolu olması okur ilgisini giderek azaltmaktadır" (Ş.Evliyagil,1981,ss.23-24).

BÖLÜM II
YÜKSEK TİRAJLI GAZETELER

Bu gazeteler sayfalarının büyük bir kısmını reklamlara ayırmakta, geri kalan bölümde haberleri vermektedirler. İncelemeye aldığımız gazetelerin sayfalarındaki reklam ve reklam dışı içerik aşağıdaki gibidir;

<u>Gazeteler</u>	<u>Sayfa Sayısı</u>	<u>Reklam</u>	<u>Reklam Dışı</u>	<u>Toplam</u>
Tan	8	30.9	69.1	100
Hürriyet	12-14-16	52	48	100
Günaydın	12	41.6	58.4	100
Milliyet	12	32.3	67.7	100
Cumhuriyet	12	29.7	70.3	100

Görüldüğü gibi, gazeteler reklama oldukça fazla yer ayırmaktadır. Sayfalarının yarısından çok kısmını reklama ayıran gazete Hürriyet'tir. Bu gazetelerin reklam dışı içeriği de şöyledir:

<u>Gazeteler</u>	<u>Fotoğraf</u>	<u>Haberler</u>	<u>Ok.Mek.</u>	<u>Karik.</u>	<u>Fıkra/Mak.</u>
Tan	46.8	25	12	-	-
Hürriyet	35.2	45.8	5	-	5
Günaydın	48.7	29.3	-	-	10
Milliyet	47.1	24.9	1.5	0.5	19
Cumhuriyet	14.1	62	1	2	15

<u>Gazeteler</u>	<u>Fotoroman</u>	<u>Çesitli</u>	<u>Toplam</u>
Tan	1.2	15	100
Hürriyet	-	9	100
Günaydın	-	12	100
Milliyet	-	7	100
Cumhuriyet	-	6	100

Türk basını reklamlardan sonra fotoğrafa ağırlık vermektedir. Ancak bu da nedensiz değildir. Türkiye'deki okura-yazar oranının düşüklüğü ile birlikte düşünüldüğünde, bakılacak şeylerin, okunacak şeylerden çok olmasının doğal olduğu görülecektir. Okuma-yazma seferberliğiyle yükseltilmeye çalışılan bu oran içine girenlere de fotoğraf daha çok seslenecektir. Fotoğrafı ön planda tutan gazetelerimiz de bu olguyu çok güzel değerlendirmişlerdir. Fotoğraflar eğitim seviyesine uygun olarak ve büyük boyda verilmiştir.

Fotoğraftan sonra gelen haberlerin de içerikleri farklıdır:

<u>Gazeteler</u>	<u>İç</u>	<u>Dış</u>	<u>Magazin</u>	<u>Adliye/Kaza</u>	<u>Spor</u>	<u>Sanat</u>	<u>Top.</u>
Tan	5	3	59.5	14.5	18	-	100
Hürriyet	24	9	15	12	32	8	100
Günaydın	17	21	27	12	20	3	100
Milliyet	27	12	9	6	40	6	100
Cumhuriyet	32	27.5	4.5	2.5	25	8.5	100

Bilindiği gibi günlük gazetelerin ana görevi, haber vermektir. Oysa yüksek tirajlı gazetelerimizin bu görevi nasıl yerine getirdiklerini verdikleri haberlerden anlıyoruz. Haber diye, magazin, adliye haberleri ardından spor haberleri sunulmaktadır. Magazin haberlerini vererek en yüksek tiraja sahip olan ve başarılı kabul edilen gazete Tan gazetesidir. Aslında Tan için, 1900lerde İngiltere'de yayınlanan ^(x) Tits-Bits'in Türkiye'deki bugünkü hali ve günlük uzantısı diyebiliriz.

Ana hedefleri daha çok satmak olan gazeteler, fiyatlarını arttırdıkları zaman, bundan hemen etkilenmekte ve tirajlarını kaybetmektedirler. 1 Mayıs 1984 tarihinde gazete fiyatları 40 liradan 50 liraya çıkınca, sadece fiyatı artanlar değil, 50 liranın altındaki fiyatla satılan gazetelerin de bundan etkilendiği görüldü:

(x) Tits-Bits: Manchester şehrinde George Newness adında bir tuhafiyecinin 1900 yılında çıkardığı dedikodu dergisi. Az okumuş halkın anlayabileceği bir dergi.

Gazetelerin 40 ve 50 lira olduğu iki döneme ait tiraj raporları şöyledir:

<u>30 Nisan 1984</u>	<u>4 Nisan 1984</u>
Hürriyet.....809.950.....	753.713
Tan.....752.910.....	768.645
Günaydın.....242.779.....	219.291
Milliyet.....238.415.....	238.149
Cumhuriyet...131.810.....	124.589

Eylül'ün ikinci haftasında Günaydın 50 yerine 30 lira olmuştur.24 Saat Günaydın'dan ayrılarak ayrı bir gazete olmuş ve 20 liradan satılmaya başlamıştır.

Tirajlardan da görüldüğü gibi sadece en düşük fiyattan satılan Tan gazetesinin tirajı artmıştır.

Ele alınan gazetelerin kuruluşlarından bugüne kadar geçirdikleri dönemler şöyledir:

TAN GAZETESİ: Yüksek tirajlı gazetelerin içinde en yeni olanıdır.1983 yılında televizyonda davul sesleriyle duyuru yapan Tan,Haldun Simavi tarafından Günaydın Grubunca çıkarılmıştır.

Tan,yayın hayatına atıldığı günden bugüne büyük tirajlara ulaşmış,bütün rakiplerini geçerek 1984 yılını "lider" olarak bitirmiştir.

Tan'ın tarifini ve başarısını Rahmi Turan şöyle açıklamaktadır: "...Tan,hafif,eğlendirici,yani güleryüzlü,keyif kaçırmayan bir gazete.Olaylara neşeli açıdan bakmaya çalı-

şıyoruz.İçinde bulunduğumuz dönem sıkıntılı.Hiç değilse 10-15 dakika insanları neşelendirmek,güne olumlu başlamalarına,gülen insanların ülkesine katkıda bulunmak istedik.Sabah çıkın sokağa,herkesin yüzü asık.Biz bunu kırmaya çalışıyoruz.Tan'ın rekor başarısı buna bağlanabilir"(Bravo,Aralık 1984,s.21).

Sosyal psikolog Prof Mübeccel Kıray da Tan'ın tirajını şöyle açıklamaktadır:

"Hayatın kendisinde varolan şeyleri yazıyor.Üstelik çarpıcı biçimde,kısa ve anlaşılır metinler yazarak veriyor.Hızla değişen toplumumuzda son derece çeşitlenen kadın-erkek tiplerinin yansımalarını Tan'da görmek mümkün.Yani herkes Tan'da kendisinden bir şeyler bulabiliyor.Örneğin 'tecavüze uğrayan Kocaeli Fuarı'nın maskotu Sıpa Ş.' haberini,ilk cinsel ilişkisini genellikle hayvanlarla yaşayan Anadolu insanına hitap eder.Bir başka haber de doğma büyüme kentliye...Ama bütün haberlerin temelinde cinsellik var.Tan bugün Türkiye'nin gündeminde birinci sırada yer alan cinsel sorunları pazarladığı için bu kadar çok satıyor"(Nokta,y.3,say.33 s.45).

Tan gazetesinin kullandığı dil-anlatım da diğer gazetelerinkinden farklıdır.Bunu da gazetenin yazı işleri müdürü Can Ataklı şöyle açıklamaktadır:

"Sokağın dilini kullanıyoruz.Çünkü 'halk' sokakta dolaşüyor.Sokakta yaşıyor.Onlara yazıyoruz.Tan'ın dili halkın kullandığı dildir.Seçkin olmak için zorlanan ve eleştirilen bir üslup,yayın organının halkla iletişimini koparır"(Nokta,s.44).

Tan,diğer gazetelerin içinde en ucuz olanıdır.R.Tu-
ran gazetenin ucuza mâl edilmesinin nedenini de şöyle açık-
lamaktadır:

"... Tan'ı ucuza mâl etmemizin nedenleri şu: Bir ke-
re sayfa adedi 8,kadro şişkinliğı yok,Tan'ın yazı işlerin-
de 22-23 kişi çalışıyor.Altyapısı hazır,komple bir müesse-
sesde çıkıyor.Dışardan çıkarmak bu fiata mümkün olmazdı"
(Bravo,s.22).

Tan gazetesi 1984 yılının Aralık ayında 20 liradan
satılmıştır.8 sayfa olarak yayınlanan gazetenin ayrıca ila-
vesi yoktur.

a- Okurlarının Cinsiyet Dağılımı

<u>Cinsiyet</u>	<u>Top.İc.%</u>
Kadın	56.4
Erkek	43.6

Tan gazetesinin okurlarının dağılımında kadın-
lar erkeklere oranla biraz daha fazladır.

b- Okurlarının Yaş Dağılımı

<u>Yaş Grubu</u>	<u>Top.İc.%</u>
--18	33.3
19-24	41.0
25-29	10.2
30-34	5.1
35-39	2.6
45-49	2.6
50-54	2.6
55-59	2.6

Okurlarının büyük bir kısmını 15-24 yaşındakiler oluşturmaktadır.

c- Okurlarının Eğitim Durumu

<u>Eğitim</u>	<u>Top.İç.%</u>
Okur-Yazar	5.1
İlkokul	33.3
Ortaokul	20.6
Lise	35.9
Yüksekokul	5.1

Okurlarının % 35.9 u lise,% 33.3 ü ilkokul mezunudur.

d- Okurlarının Meslek Dağılımı

<u>Meslek</u>	<u>Top.İç.%</u>
Ev Kadını	23.1
Serbest Meslek	10.3
Memur (K.S)	2.6
Tüccar/Esnaf	12.8
İşçi	17.9
Öğrenci	33.3

Meslek dağılımında öğrenciler,ardından ev kadınları Tan gazetesi okurlarıdır.^(x)

(x) Bütün gazetelerin okur profiline ait bilgiler,Bileşim Araştırma merkezinden alınmıştır.Araştırma 1985 yılının Ocak,Şubat,Mart aylarına ve Ank.İst.İzm.şehirlerine aittir.

HÜRRIYET GAZETESİ: 1 Mayıs 1948'de Sedat Simavi tarafından İstanbul'da yayın hayatına girmiştir. Genellikle ünlü başyazarlar ve yazarlar çerçevesinde etkinliklerini kazanan öteki gazetelere göre Hürriyet, çok farklı bir kimlikle çıkmıştır. Yığın gazetesi niteliği taşıması, yazıları kısa vermesi, fotoğrafa çok yer ayırması herkes tarafından okunabilen gazete durumuna getirmiştir. Sedat Simavi, ilk sayıda yayınlanan makalesinde şöyle demiştir:

"Memleketimizde gelişmeye başlayan demokrasi zihniyetini kökleştirmek ve müdafaa etmek için ortaya atılıyoruz ve demokrasinin memleketimizin bünyesine en uygun bir rejim olduğuna iman etmiş bulunuyoruz..." (Hürriyet G., 1 May. 1983).

"Hürriyet olayları iyi sömürmesini bilmiş bir gazetedir. Gazete yayınlanmaya başladıktan kısa bir süre sonra Ağustos 1948 de Londra Olimpiyatları olmuş ve Hürriyet Londra'ya bir ekip göndererek bu olayı izlemiştir. O zamana kadar bir kaç muhabirin bir arada böyle büyük gezilere gönderilmesine Babîâli alışık değildir; gezi masrafları çok hesaplıdır gazetelerde. Hürriyet ise kesenin ağzını açmıştır. Hele güreşçilerimiz Londra'da büyük başarılar kazanınca Hürriyet kapışılan gazete olmuştur" (H. Topuz, s. 175).

Hürriyet, modern baskı teknikleri ve yeni gazetecilik anlayışıyla 1950 lerin ikinci yarısında, günlük baskısı yüzbinin üstüne çıkan gazete olmuştur. Basın, toplumun en alt kesimlerine kadar inmiş ve eski seçkin basının yerini daha standart da olsa yığinsal nitelikteki bildirişim biçimleri almıştır (Ç. T. Ans., s. 220).

Lotarya konusundaki öncülük de,basında pek çok yeniliğin öncüsü olan Hürriyet gazetesine aittir.1960 yılı Ağustos ayında,okuyucularına bir milyon liralık "hürriyet İstikrazı" tahvili dağıtmak için kupon biriktirmeyi öngören bir yayına başlamıştır.

1980 lere doğru gazete kâğıt fiyatlarındaki büyük artışlar,Hürriyet'i de etkilemiş ve gazete bu sıkıntıyı atlatabilmek için 10 liraya sattığı gazetelerin okunmuşlarını 2 liradan toplamaya başlamıştır.

Gazetenin en büyük gelir kaynağı küçük ilanlarıdır. Batı ülkelerinde classified ads diye anılan küçük ilanlar, Türkiye'de Hürriyet gazetesince geliştirilmiştir.Yaklaşık 10.000 kelime civarında küçük ilan yayınlanmaktadır(Ö.Şen-yapılı,Amme İdaresi Der.,s.90).

Hürriyet gazetesi 1983 yılında 35.yayın yılına girmesi dolayısıyla,kutlama törenleri yapmıştır.Ayrıca Türk basın tarihinde ilk defa görülen bir şey de düzenlemiş:türkücü İbrahim Tatlıses'e İstanbul Şehzadebaşı Camiinde Sedat Simavi için mevlit okutmuştur(T.Kültür ve San.Yıl.1984,s.426).

Hürriyet,tirajını arttırabilmek için her olaydan yararlanmıştır.Özellikle olayların magazin ağırlıklı olması daha çok okuyucu kazandırmıştır.

Hürriyet Gazetesi'nin Okur Profili

a- Okurlarının Ginsiyet Dağılımı

<u>Cinsiyet</u>	<u>Top.İç.%</u>
Kadın	56.7
Erkek	43.3

Hürriyet gazetesinin kadın okuru daha çoktur.

b- Okurlarının Yaş Dağılımı

<u>Yaş Grubu</u>	<u>Top.İç.%</u>
-18	25.3
19-24	24.5
25-29	15.8
30-34	11.3
35-39	6.4
40-44	5.7
45-49	3.8
50-54	3.8
55-59	1.5
59--	1.9

Okurlarının büyük bir kısmı 15-34 yaş grubundakilerdir.% 78 lik bölümünü bu yaş grubu oluşturmaktadır.

c- Okurlarının Eğitim Durumu

<u>Eğitim</u>	<u>Top.İç. %</u>
Okur-Yazar	5.1
İlkokul	33.3
Ortaokul	20.6
Lise	35.9
Yüksekokul	5.1

Lise ve ilkokul mezunları,okurlarının içinde en fazla olan kişilerdir.

d- Okurlarının Meslek Dağılımı

<u>Meslek</u>	<u>Top.İç. %</u>
Ev Kadını	20.2
Emekli	3.4

<u>Meslek</u>	<u>Top.İç. %</u>
Serbest Meslek	8.6
Memur(Ö.S)	4.5
Memur(K.S)	6.4
Tüccar/Esnaf	10.5
İşçi	6.7
Öğrenci	39.0
Yönetici(Ö.S)	0.7

Meslek dağılımına göre,öğrenciler başta gelmekte, onu ev kadınları izlemektedir.

GÜNAYDIN GAZETESİ: 26 Kasım 1968 tarihinde Haldun Simavi tarafından İstanbul'da kurulmuştur.Yayınlanmaya başlamadan önce geniş bir reklam kampanyası açmış ve yayınlanacak bir sabah gazetesi için isim bulunmasını istemiştir. En uygun adı bulacak okuyucuya 10.000 TL ödeneceği bildirilen kampanya sonucunda Günaydın ismi ortaya çıkmıştır(Y.Aldoğan,SBF.BYYO.Yıllık,s.7).

Daha çıkmadan,kamuoyunu meşgul eden gazete,ofset tekniğinin sağladığı güzellikler,renkli baskı ve günün önemli haberleri yerine sıradan ve merak uyandıran olayları işlemesi,okunması için az bir zamanın yeterli olması,zamanla magazin gazetesi niteliğine bürünmesi tiraj kazandırmıştır.

Günaydın'ın başarısını Melih Aşık şöyle sıralamaktadır:

"...Öncelikle yansız görünen bir gazeteydi.İkincisi halk yanlısıydı.Üçüncüsü espirili bir gazete çıkarıyorduk. En önemlisi de kolay okunan bir gazeteydik.Ayrıca bu gaze-

tenin hiç yazarı da yoktu"(D.Ceyhun,1984.s.228).

1969 Eylülünde pay kuponu yayınına başlayan ve ilk altı ay içinde 881 bin liralık mal dağıtan Günaydın,hem tiraj kazanmış hem de şirketleri aracılığıyla kendi yaptığı malları satmaya başlamıştır(Ö.Şenyapılı.Amme Der.,s.88). Bu sayede Günaydın günden güne tiraj kazanmıştır.1979-80 yıllarında sadece İstanbul'da çok satılan gazete olma durumundan çıkarak,Türkiye çapında en çok satan gazete durumuna gelmiştir.Ancak bu durum uzun sürmemiştir.Gazete kâğıdına yapılan zam ve kâğıtta devlet sübvansiyonunun kaldırılması,gazetenin fiyatının arttırılmasına yol açmıştır.Bu da tirajı düşürmüştür.

Günaydın gazetesi incelenen süre içinde 12 sayfa olarak çıkmış,30 liradan satılmış ve ilave vermemiştir.

Günaydın Gazetesi'sin Okur Profili

a- Okurlarının Cinsiyet Dağılımı

<u>Cinsiyet</u>	<u>Top.İç %</u>
Kadın	42.5
Erkek	57.5

b- Okurlarının Yaş Dağılımı

<u>Yaş Grubu</u>	<u>Top.İç. %</u>
-18	12.5
19-24	30.0
25-29	17.5
30-34	15.0
35-39	7.5
40-44	5.0

<u>Yaş Grubu</u>	<u>Top.İç. %</u>
45-49	10.0
50-54	2.5

c- Okurlarının Eğitim Durumu

<u>Eğitim</u>	<u>Top.İç. %</u>
Okur-Yazar	2.5
İlkokul	27.5
Ortaokul	12.5
Lise	45.5
Yüksekokul	12.5

d- Okurlarının Meslek Dağılımı

<u>Meslek</u>	<u>Top.İç. %</u>
Ev Kadını	15.0
Öz Serbest Meslek	7.5
Memur(Ö.S)	7.5
Memur(K.S)	2.5
Tüccar/Esnaf	22.5
İşçi	12.5
Öğrenci	30.0
Yönetici(K.S)	2.5

Tablolardan da anlaşıldığı gibi, Günaydının okurları arasında; erkekler, 19-29 arası yaş grubunda olanlar, lise ve ilkokul mezunları, öğrenciler ve tüccar/esnaflar çoğunlukta-
dır.

MİLLİYET GAZETESİ: 3 Mayıs 1950 de Ali Naci Karacan tarafından, İstanbul'da kurulmuştur. 8 sayfa ve 10 kuruş fi-

yatla yayınlanan gazete,o gün Türkiye ölçüleriyle çok yüksek tiraj tavanına ulaşmıştır.Ancak bu tiraj ertesi günlerde düşmüş ve günlük 8-10 bin arasında kalmıştır.

Bu arada,Milliyet'in çıkmasından 11 gün sonra 14 Mayıs 1950'de iktidar değişmiş ve Ali Naci Karacan,yeni iktidar DP'yi olanca gücüyle desteklemiştir.

Tirajı arttırmak amacıyla sürekli yeni şeyler arayan yazarlar kadrosu değiştiyse de bir sonuç alınamamıştır. Fakat daha sonra Atatürk'ün yakın arkadaşlarından Kılıç Ali'nin anılarının yayımlanmasından sonra 8-10 binlerdeki tiraj,bir anda 35 bine yükselmiştir(Milliyet G.,3 May.1985).

1954 seçimlerinden sonra Milliyet,bir denge gazetesi olma çabaları arasında sürekli tiraj yitirmiştir.O zaman Milliyet,yeni bir hamle yaparak,gazete için modern bir bina yaptırmış ve rotatif ile dizgi makineleri almıştır.Gazetenin yeni biçiminin sorumluluğunu Ercüment Karacan,yönetim ve başyazarlığı da Abdi İpekçi yüksenmiştir.Böylece gazete,yeni biçim ve yeni başlıkla yayınlanmaya başlamıştır.

6 Temmuz 1955 de Ali Naci Karacan'ın ölümüyle,başa oğlu Ercüment Karacan geçmiştir.Yönetim de daha ağırlıklı olarak Abdi İpekçi'ye verilmiştir.İpekçi,gazeteyi daha inandırılır ve daha güvenilir bir gazete haline getirebilmek için çok çalışmıştır.

Abdi İpekçi'nin yönetim ve başyazarlığında Milliyet 1970'lerin ikinci yarısında yoğun gazeteciliğiyle,düşünce gazeteciliğini bütünleştirmek isteyen bir yayın görünümünü almıştır.Yazarları,çizerleri,düşünce yazarları ve araştır-

ma dizileri,yorum ve röportajlarıyla ülkenin en etkin gazetesine dönüşmüştür(T.C Ans.,s.227).

27 Mayıs 1960 öncesinde Mayıs başında,diğer gazetelerle birlikte Milliyet de sıkıyönetimce kapatılmıştır.0 dönemde Milliyet,günde ortalama 60 bin dolayında bir baskıya sahiptir.Sıkıyönetimce kapatılıp,daha sonra açıldığında; satışı 119 bine ulaşmıştır.27 Mayıs 1960 ihtilalini izleyen ayda ise tirajı 150 bin olmuştur.

1970 lere doğru Milliyet,Türkiye'de,tirajı ve ilan geliri yüksek,kalk oyunda itibarı tam,aşırılıklara karşı bir denge görünümündeydi(Milliyet Aktüalite,4 May.1980).

1 Şubat 1979'da Abdi İpekçi'nin öldürülmesiyle Milliyet ağır bir darbe yemiştir.

1979 Ağustos'unda gazetenin hisselerini E.Karacan'dan Aydın Doğan devralmıştır.Böylece Milliyet'in sahiplerine ve sorumluluğuna Aydın Doğan katılmıştır,Aydın Doğan,gazete sahipliği ile gazete yayınlamanın ayrılığı görüşünün uygulanmasına özen göstermiştir.Doğan,ayrıca otomotiv sanayi ve ticareti,dayanıklı tüketim malları sanayi ve ticareti,gıda sanayi ve ticareti yanında,turizm yatırımları ve işletmeciliği ile uğraşan bir şirketler grubunun sahibidir (Milliyet G.1985).

Aydın Doğan döneminde de,gazetecilikte haberciliğin önemi dikkate alınarak,yurt içi ve yurt dışı haber ağıının geliştirilmesi yoluna gidilmiştir.

Ayrıca bu dönemde,Milliyet'i habercilik ve yayın dalında güçlendirirken,teknik bakımından da önemli yatırımlara girişilmiştir:Adana'da yeni bir matbaa binası inşa edil-

miş ve Adana bürosu da kendi binasına taşınmıştır.Ayrıca elektronik dizgi makineleri de alınmıştır.

Yekta Okur Milliyet'in çizgisini şöyle anlatmaktadır:

"Abdi İpekçi'nin ölümünden önce,gazete belli çizgilere oturmuş bir gazete idi:Ağırbaşlı.ciddi.Daha sonra(A.İpekçi'nin ölümünden sonra) okuyucu gözünde bu ciddiyet tutulamadı.Gazetenin başındakiler,gazeteyi magazinleştirdi.Geçirilen yönetici değişikliği,gazeteyi daha farklı bir hale soktu.Gelen yönetici,gazeteci kökeñli değildi ve habercilikten çok köşe yazarlığı ve araştırmaya önem veriyordu.Dolayısıyla,gazete kuru bir görünüm aldı.Gazeteden çok dergi havasına büründü.Ancak,tek neden tiraj alma çabası idi.Yeni bir yönetici değişikliğiyle gazete de değişti.Gelen kişi,gazeteciliğin içinden yetişmiş,magazini bilen biriydi.Böyle olunca ciddi bir gazetenin başına gelince,magazinle haberciliği çok güzel kaynaştırdı.Gazeteye canlılık geldi.En dolu haberin başlığını bile,çok güzel değiştirdi,ahenk getirdi.Her ne kadar gazetede birtakım değişiklikler oluyorsa da tirajı arttırmaya yetmemiştir.Çünkü hediye almaya alıştırılan okuyucu,gazetenin yanı sıra bir şeyler de istemekteydi.Milliyet de kupon karşılığı,kitap,sözlük vermeye başladı ve tirajda gözle görülür değişiklik oldu(7 Mayıs 1985 günü karşılıklı görüşme sonucu alınan bilgiler).

1984 yılının sonunda,gazetenin fiyatı,50 lira,sayfa sayısı 12 ve Renk adında bir de ilavesi vardır.

Milliyet Gazetesi'nin Okur Profili

a- Okurlarının Cinsiyet Dağılımı

<u>Cinsiyet</u>	<u>Top.İç. %</u>
Kadın	45.5
Erkek	54.5

b- Okurlarının Yaş Dağılımı

<u>Yaş Grubu</u>	<u>Top.İç. %</u>
-18	9.9
19-24	20.8
25-29	28.7
30-34	16.8
35-39	5.0
40-44	10.9
45-49	2.0
50-54	2.0
55-59	2.0
59-7	2.0

c- Okurlarının Eğitim Durumu

<u>Eğitim</u>	<u>Top.İç. %</u>
İlkokul	2.1
Ortaokul	9.1
Lise	27.0
Yüksekokul	62.0

d- Okurlarının Meslek Dağılımı

<u>Meslek</u>	<u>Top.İç. %</u>
Ev Kadını	11.8
Emekli	2.9
Serbest Meslek	8.8
Memur(Ö.S)	4.9

<u>Meslek</u>	<u>Top.İç. %</u>
Memur(K.S)	23.5
Tüccar/Esnaf	9.8
İşçi	2.9
Öğrenci	29.4
Yönetici(Ö.S)	2.9
Yönetici(K.S)	2.9

Milliyet gazetesi okurları arasında ise;erkekler, 19-34 yaş grubunda olanlar,yüksekokul mezunları ve lise mezunları,öğrenciler ve kamu sektöründe çalışan memurlar ilk sıradadır.

CUMHURİYET GAZETESİ: Araştırma kapsamına alınan gazeteler arasında en eski olanıdır.Yunus Nadi tarafından kurulmuş,7 Mayıs 1924 tarihinde Cumhuriyet adını almıştır.Cumhuriyetin ve devrimlerin savunmasını yapmak üzere yayına başlayan gazetenin adını Atatürk koymuştur.İlk sayısında Atatürk'ün,Kurtuluş Savaşı üstüne önemli bir demeci yer almıştır(M.Larousse,c.3.s.95).

Gazetenin ilk 5 yılı doğudaki ayaklanmanın patlak verdiği,Atatürk devrimlerinin yayıldığı döneme rastlamaktadır.Cumhuriyet gazetesinin,devrimler özellikle şapka ve harf devrimleri sırasındaki hizmeti büyüktür.Cumhuriyet çıktığı günden beri halk davalarını ele almak,yarışmalar açmak seri halinde ilaveler çıkarmakla görevini başarmaya çalışmıştır.1929 kuraklık yılında yaptığı yayınlarla,un vergisinin indirilmesini,istihlâk vergisinin düzenlenmesini sağlamıştır.Kubilay'ın temsil ettiği ülküyü bir anıt ile son-

suzlaştırma teşebbüsü Cumhuriyet'indir(T.Ans.,c.11,s.265).

Yunus Nadi'nin ölümünden (1945) sonra,gazetenin başyazarlığını oğlu Nadir Nadi yapmıştır (E.B.Şapolyo,1971,s.230).1946 yılından başlayarak kurulan Yunus Nadi Armağanı her yıl çeşitli dallarda verilmektedir.

Cumhuriyet gazetesi.1983 yılında ofset tekniğine geçmiştir,ancak üç aşamada olmuştur bu geçiş: Birinci aşamada gazetenin tipo olarak hazırlanması sürdürülmüş,baskı Yeni Asır gazetesinin tesislerinde yapılmıştır.Bu ilk ofset basılmış Cumhuriyet'in tarihi,29 Mayıs 1983'dür.İkinci aşamada,gazete tamamen ofset hazırlanmaya başlamıştır.Cumhuriyet'in ofset tesislerinde hazırlanıp,yine Yeni Asır'da basılan bu ilk gazetenin üzerindeki tarih ise,20 Haziran 1983'dür.Geçişin son aşaması,Cumhuriyet'in baskı tesislerini kurmasıyla tamamlanmıştır.Amerika'dan ithal edilen baskı makineleri,Cumhuriyet'e 1983 yazında kurulmaya başlamıştır.Yıl sonunda ise,Cumhuriyet,kendi ofset hazırladığı gazeteyi yine kendi tesislerinde basmaya başlamıştır.Böylece Cumhuriyet'in üç aşamalı ofsete geçişi tamamlanmıştır(Cumhuriyet G.,7 May 1985).

Cumhuriyet gazetesi,1984 yılının biterken 50 lira fiyatla,12 sayfa olarak ve sadece pazar günleri verdiği Siyaset adlı ilavesiyle satılmıştır.

Cumhuriyet Gazete'sinin Okur Profili

a- Okurlarının Cinsiyet Dağılımı

<u>Cinsiyet</u>	<u>Top.İç. %</u>
Kadın	33.9
Erkek	66.1

c- Okurlarının Eğitim Durumu

<u>Eğitim</u>	<u>Top.İç. %</u>
İlkokul	1.7
Ortaokul	2.3
Lise	15.8
Yüksekokul	80.2

d- Okurlarının Meslek Dağılımı

<u>Meslek</u>	<u>Top.İç. %</u>
Ev Kadını	4.5
Emekli	1.1
Serbest Meslek	9.7
Memur(Ö.S)	9.7
Memur(K.S)	11.4
Tüccar/Esnaf	3.4
İşçi	5.1

<u>Meslek</u>	<u>Top.İç. %</u>
Öğrenci	54.5
Yönetici(Ö.S)	0.6

Cumhuriyet gazetesi;erkeklerin,19-29 yaş grubundakilerin,yüksekokul mezunlarının,ve öğrencilerin daha çok okuduğu bir gazetedir.

BÖLÜM III
GAZETELERİN SAYFA ÖZELLİKLERİ

A- BİRİNCİ SAYFA ÖZELLİKLERİ

Bir gazetenin birinci sayfası, vitrin niteliğindedir ve gazetenin satışını etkilemektedir. Ancak her gazetenin vitrinine koyduğu mallar farklıdır.

1- Fotoğraf ve Karikatür

<u>Gazeteler</u>	<u>Fotoğraf</u>	<u>Fotoğraf Altı</u>	<u>Haber Metni</u>
Tan	33.9	0.5	11.2
Hürriyet	25.7	0.6	14.4
Günaydın	28.4	0.7	16.0
Milliyet	27.2	0.5	13.1
Cumhuriyet	19.3	0.2	42.6

<u>Gazeteler</u>	<u>H-Başlık</u>	<u>Çeşitli</u>	<u>Toplam</u>
Tan	15.8	38.6	100
Hürriyet	43.9	15.4	100
Günaydın	34.7	20.2	100

<u>Gazeteler</u>	<u>Başlık</u>	<u>Cesitli</u>	<u>Toplam</u>
Milliyet	29.0	30.2	100
Cumhuriyet	20.2	17.7	100

Görüldüğü gibi, gazetelerin ilk sayfalarının büyük bir bölümünü fotoğraflar oluşturmaktadır.

Gazetelerde, fotoğrafın büyük boylarda kullanılması, sansasyonel basının yaygınlaşmasıyla başlamıştır. İlk çıkan gazetelerde fotoğrafa bu denli yer verilmediği görülmektedir. Bugün bize ulaşmış en eski fotoğraf 1827'de ilk aktüalite fotoğrafı da 1842 yılında çekilmiştir (O. Tokgöz, BYYO. Yıllık, 1981).

Fotoğrafın önemini ilk Hürriyet gazetesi vurgulamıştır. Görüntünün, haber metninden daha çok anlaşıldığını ve daha güven verdiğini anlayan gazete, 1948 yılında yayın hayatına atıldığında "resimli gazete" adını bile almıştı. Ancak bugün, birinci sayfa açısından görüntü (fotoğraf) sıralamasında 4. dür.

Okuma oranının düşük olduğu ülkemizde, fotoğrafın önemi daha da büyüktür. Hürriyet gazetesinin bol fotoğrafa yer vermesinden sonra, Milliyet de sayfalarını fotoğraflarla doldurmaya başlamıştır. Günaydın gazetesiyle, fotoğraf kullanma en üst seviyeye ulaşmıştır.

Basın sektöründe teknolojinin ilerlemesi, fotoğrafların daha güzel ve çekici halé gelmesini sağlamıştır. Böylece gazetelerde okunacak yer azalmaya başlamıştır.

Televizyonun yaygınlaşması da, gazetelerde fotoğraf kullanımını etkilemiş ve yeniden fikir ve yorum ağırlıklı gazeteciliğe dönüştürmüştür. Bugün yine fotoğraf ön plan-

dadır.Özellikle,gazetelerin magazine verdikleri ağırlıkla paralel olarak,büyük boyda kullanılan fotoğraflar,gazetenin satışında önemli rol oynamaya başlamıştır.

TAN : Fotoğrafa en fazla yer ayıran gazetedir.Sayfanın % 33.9 luk kısmı fotoğrafa ayrılmıştır.Fotoğrafların büyük bir kısmı kadınlara aittir.

GÜNAYDIN : Bu gazetenin fotoğrafa ayırdığı yer % 28.4 dir.Tan gazetesinden sonra ikinci sıradadır.Yayın politikasına uygun olarak sıraladığı olayların,hepsinin fotoğrafını vermeye çalıştığı görülmektedir.Olay-fotoğraf birliği vardır.

MİLLİYET : Gazetenin ilk sayfasındaki görüntü diğer magazin gazetelerinden farklı değildir.Bol fotoğraf ve oldukça renkli bir görünümüdür.Fotoğraf yönünden bu gazete üçüncü sıradadır.

HÜRRIYET : Fotoğrafa çok önem veren gazete,araştırmanın yapıldığı dönem içinde dördüncü sırada yer almıştır.Özellikle sansasyon haberlerin fotoğraflarını,büyük boyda vermiştir.

CUMHURİYET : Fotoğrafa en az yer ayıran gazete Cumhuriyettir.Gazetenin %19.3 lük bölümü fotoğrafa ayrılmıştır.Ayrıca sadece bu gazete,ilk sayfada karikatür kullanmıştır.

Bugün,dünyada en renkli ve görüntü unsuru en yoğun olan basın,Türk basınıdır denilebilir.Avrupa'da,gazeteler halâ siyah-beyiz basılmakta,sadece pazar günleri renk kullanılmaktadır.Oysa Türkiye'de,bütün gazeteler cıvıl cıvıl ve renklidir.Hatta renk unsuru öyle kullanılmıştır ki,bu durum manşetlere bile yansımıştır.

Gazetelerde fotoğrafın sunuluş biçimi de önemlidir. Vurgulanmak istenen konu, fotoğraf seçimiyle çok güzel sergilenmekte, yine bir konunun güvenilirliği, fotoğraf sayesinde artmaktadır.

İnceleme süresi içinde, aynı olaya ait fotoğrafların yer aldığı gazeteler aşağıda verilmiştir.

17 Aralık 1984'de Semra Özal'ın gecikmesinin, operanın geç başlamasına neden olduğu haberi, Tan dışındaki gazeteler tarafından kullanılmıştır.

HÜRRİYET : Olayı, gazetenin sağ alt köşesine yerleştirmiş ve kırmızı çizgiyle çerçevelemiştir. Fotoğrafta Semra Özal'ın opera sanatçılarıyla birlikte bir pozunu yer almaktadır. 144 cm² lik alanı kaplayan fotoğrafın altında:

"OYUNCULARLA. Semra Özal önceki gece tarihi Elhamra Sineması'nda Çar ve Dülger Operası'nı izledi. Uçağı geç indiği için izmitli izleyicilerin 1.5 saat arya dinlediği operanın bitiminden sonra Semra Özal oyuncularını kutladı. "Gecikmeye üzüldüm, elimde değildi" dedi".

GÜNAYDIN : Sağ alt köşeye yakın bir yere yerleştirdiği haberin çevresini siyah çizgiyle, diğer haberlerden ayırmıştır. 126.5 cm² lik alanı kaplayan fotoğrafta, Semra Özal'ın oyunda rol alan bir sanatçıya çiçek verirken görüntülenmiştir. Fotoğrafın altında:

"Sanatçıları tek tek kutladı. Bayan Semra Özal "Çar ve Dülger" isimli oyundan sonra 22 sanatçıyı kutladı. Üstte Bayan Özal İngiliz elçisi rolündeki Alpaslan Meter'i çiçek verip tebrik ederken." yazısı yer almaktadır.

MİLLİYET : Sarı fon üzerine yazdığı haber metninin

çevresini kırmızı çizgiyle çekmiş ve gazetenin alt ortasına yerleştirmiştir. Fotoğrafın kapladığı alan 101.25 cm² dir. Fotoğraf altında:

"Önceki gece İzmir'e gelen Semra Özal" 'Çar ve Dülger' operasını izledi. Semra Özal'ı Atatürk Kültür Merkezi'ne gelişinde Vali Vecdi Gönül ve eşi karşıladı" yazısı yer almakta, fotoğrafta da Semra Özal'ın gelişi verilmektedir.

CUMHURİYET : Haberi sağ alt köşeye yakın bir yere yerleştirmiş ve 222 cm² lik alanı fotoğraf ayırmıştır. Fotoğrafta, Semra Özal oyuncularla birlikte gülümser pozda görünmektedir. Fotoğrafın altında:

" SANATÇILARI KUTLADI- Semra Özal, uçağının geç kalkması nedeniyle kendisini 1.5 saat bekleyen 'Çar ve Dülger' operasının sanatçılarını, verilen kokteylde iyi oyunlarından ötürü kutladı" yazısı yer almaktadır.

Aynı olaydaki en büyük fotoğrafı 222cm² lik alanla Cumhuriyet gazetesi kullanmıştır. Sadece magazin haberlerinin fotoğraflarını büyük veren Cumhuriyet'in, bu özelliğini bir kere daha tekrarladığı görülmektedir. Daha sonra Hürriyet, Günaydın ve Milliyet gazeteleri gelmektedir. Tan gazetesi, bu olaya hiçbir sayfasında yer vermemiştir.

2- Haber Başlıkları

Gazeteler, kendi yayın politikalarına uygun olarak en önemli haberi, diğer haberlerden ayırarak daha farklı sunarlar. Ana haber başlığının kapladığı alan, harflerin biçimi ve puntosu, seçilen sözcükler diğer başlıklardan farklıdır.

İncelememizi içeren, 15-21 Aralık tarihli 5 gazetenin

hangi olayları önemsediklerini ortaya çıkarmaktadır.

15 Aralık

- Tan : Kaçamak yapan kadının başına neler geldi
Hürriyet : İşte 1 yılın bilançosu: Mutfakta zor yıl
Günaydın : Vatandaş Özal'dan yeni yıl müjdesi bekliyor
Milliyet : Kaddafi ile tartıştım
Cumhuriyet : Frankfurt'ta silahlı sağ eylemcinin itirafı:
Eroin kaçakçılığını örgüt adına yaptım

16 Aralık

- Tan : Namusunu vermedi, hayatını verdi
Hürriyet : Başbakan "Gözümüzü 2000 yılının müreffeh Tür-
kiye'sine çevirdik" dedi.Özal'dan "Pembe"hesap
Günaydın : Türk düşmanlarına yardım ettik
Milliyet : Özal,Özal'a iyi verdi
Cumhuriyet : Başbakan yine iyimser bir tablo çizdi

17 Aralık

- Tan : İstanbul Belediye Başkanı Dolan'ı ölümle teh-
ediyorlar
Hürriyet : Polermo,Mafia'nın "infaz kenti" Trapani'ye a-
tandı.Namlu ucundaki savcı
Günaydın : Yunan başbakanı Papandreu Günaydın aracılığıy-
la Türk halkına seslendi.Papandreu Türkiye'ye
dostluk mesajı gönderdi
Milliyet : : Kıbrıs zirvesi sisler içinde
Cumhuriyet : DYP büyük istişare toplantısı Ankara'da yapıldı.
Doğru Yol atakta

18 Aralık

- Tan : Gazetelerin kasım ayı günlük net satışları:Tan yine bir numara
- Hürriyet : Süpriz buluşma
- Günaydın : Yunanistan Bulgar sınırındaki ordusunu Türk sınırına kaydırıyor
- Milliyet : Yunan başbakanı Papandreu,ulusal savunma planını değiştireceğini açıkladı.Yunan silahını Türkiye'ye çeviriyor
- Cumhuriyet : Yunanistan'da yeni strateji

19 Aralık

- Tan : Alçaklar beni mahvetti
- Hürriyet : "Kıbrıs Planını" madde madde açıklıyoruz: İşte "zirve" taslağı
- Günaydın : Denктаş'ın ağzından Kıbrıs'ta son durum
- Milliyet : Denктаş,Kıbrıs anlaşmasını Milliyet için değerlendirdi.Kesinlikle yeni ödün yok
- Cumhuriyet : İsviçre'de ülkücülerin karıştığı uyuşturucu kaçakçılığının lideri Ermeni çıktı.Ülkücü-Ermeni işbirliği

20 Aralık

- Tan : Yılbaşı piyangosu için ne hayâl kuruyorlar? 100 milyon bize çıkarsa her gün et yiyeceğiz
- Hürriyet : Amerikan dışişlerinden Yunanistan'a uyarı "Gerginliği arttırmayın"
- Günaydın : Ade Yassu
- Milliyet : Ağca'nın son oyunu
- Cumhuriyet : Yahya Demirel ile Oral Çelik ilişkisi

21 Aralık

- Tan : Defterleri kontrole gelen vergi memuru,doktorun karısıyla sevişirken yakalandı
- Hürriyet : Savcı Polermo Türk İtalyan ve Amerikan mafialarını teşhir ediyor.İşte çağın iddianamesi
- Günaydın : Ankara neden sertleşti
- Milliyet : Büyük yarış
- Cumhuriyet : KDV korkusu: Oto satışı zirvede

Görüldüğü gibi her gazetenin ana haber olarak seçtiği olay farklıdır.Cumhuriyet gazetesi dışındaki gazeteler her tür sıradan olayı,diğerlerinden önemli sayarak,ana haber olarak vermiştir.Cumhuriyet ise,siyasal,sosyal iç ve dış olayları ana haber olarak vermiştir.

Hürriyet,başlıklarında tırnak içinde mecazlı kelimeleri kullanmıştır."pembe hesap","infaz kenti"...gibi.Yapılan benzetmelerin dikkat çekmek amacıyla olduğu açıktır. Her tür olay ana haber başlığı yapılmıştır.

Tan,özellikle adliye haberlerini,birbirlerini aldatan eşleri,ana haber olarak almıştır.Kullanılan puntolar da diğer başlıklara göre çok büyüktür.

Günaydın,daha çok dış olayları ana haber olarak kullanmıştır.Başlıklar sade ve halk dilindedir.

Milliyet,magazin haber başlıklarına daha uygun başlıklar kullanmıştır.Ayrıca merak uyandırarak okunmayı amaçladığı da gözlenmektedir."Yunan silahını Türkiye'ye çeviriyor","Ağca'nın son oyunu","Büyük yarış" başlıkları da insanı meraklandırmayı amaçlamıştır.Hürriyet kadar olmasa da Milliyet de benzetmelere yer vermiştir."Kıbrıs zirvesi sis-

ler içinde" şeklinde verilen başlıklarda olduğu gibi.

Cumhuriyet,iç ve dış siyasi,ekonomik,sosyal konularını ana haber başlığı yapmıştır.Benzetmesiz ve düz bir anlatım kullanmıştır.Örneğin diğer gazeteler Turgut Özal'ın icraatını eleştirirlerken,benzetmelerle başlıklarını süslemişlerdir (Hürriyet- Özal'dan "Pembe hesap",Milliyet-Özal, Özal'a iyi verdi,Günaydın-Vatandaş Özal'dan yeni yıl müjdesi bekliyor).Cumhuriyet ise "Başbakan yine iyimser bir tablo çizdi" şeklinde vermiştir.Ayrıca bu gazetenin ana haber başlığıyla,diğer haber başlıkları arasında punto yönünden çok az fark vardır.

Gazetelere seçilen konular,sadece ana haber başlıklarında farklı olmayıp,diğer haber başlıklarında da göze çarpmaktadır.

Tan

15/12

- 1- 50 yıl sonra aşkları canlandı.Biri 70,diğeri 72 yaşındaki iki delikanlı kadın yüzünden birbirlerine girdiler
- 2- Aşk muskası sahte çıktı
- 3- Sevişirken gözünü kapayan karısını bir yumrukta nakavt etti
- 4- Son çıplak fotoğrafım
- 5- Neden beni seçti?" Dünya güzeli sadece sakalımı beğenmedi
- 6- İstanbul'da karıma bir daha aşık oldum

16/12

- 1- "Kocam volswagen'e benziyor" diyerek boşanma davası açtı
- 2- Güzel Eleni rakının üstüne nargile içti,kendinden geçti

- 3- Erkekleri dolandıran Adanalı Hüseyin'i kadınlar dolandırdı
- 4- Uğur'un hakkını Uğur'a vermeli
- 5-"Kadın ve kumaşı gece seçmeyin"
- 6- Sadece şarap çalarım

17/12

- 1- Türk Hava Yolları'ndan sonra Sümerbank satışa çıkacak
- 2- Brezilyalı iki zenci kızı da memnun etti
- 3- Sokaktaki TIR kamyonunu "benim" diyerek saf vatandaşa 8 milyona sattı
- 4- Üçüncü defa soyulan bakkal bakkallıktan istifa etti
- 5- Oğullarımı yabancı kızlar kapıyor
- 6- "İstanbul'da içkili araba kullananların sayısı çok azaldı"

18/12

- 1- Bir fotoğraf yüzünden karısını önce hastanelik etti,sonra da boşadı
- 2- Bağ-Kur üyesi Mehmet emekli olamayınca felç oldu
- 3- Aklınızda bulunsun,romatizmanın ilacı lahanadır
- 4- 20'lik kız gibiyim
- 5- Şampiyon olmadan zenci diye yüz vermiyordu,şampiyon olunca kendini verdi
- 6- "Özal enflasyonu kontrol altına alıyoruz" diyor ama paramız bir yılda yarı yarıya eridi
- 7- Telefonla haraç toplayan kadın yakalandı
- 8- Tuvaletin kapısını hızla açınca hapse girdi

19/12

- 1- Kaddafi'nin kiralık ajanı
- 2- Dansöz Gülcan,Özal'ın partisinden şikayetçi "Ben onlara

oy verdim,onlar benden kaçıyor"

- 3- Kocasının kafasını baltayla traş etmeye kalkıştı
- 4- "Akıllı olan işveren işçiye hakkını verir"
- 5- Amerikalı Danya Türk babsını bulamadı ama Türk sevgili buldu

20/12

- 1- Otomobilde öpüşünce 5 bin lira ceza yediler
- 2- "Ahmet bana sadece 20 milyon lira para yedirdi"
- 3- Aklınızda bulunsun.Baş dönmesi önemli uyarıdır
- 4- "Bize kazığı ayaklarımız attı"
- 5- Alkolsüz bira ile sarhoş olup adam bıçakladı
- 6- "Ay...ay...acıتما"
- 7- Bu güzel,15 yıl hapis yatacak
- 8- Leyland,İstanbul,İzmir ve Trabzon'a çıktı

21/12

- 1- "Boşanmak istemediğim için,kocam beni önce dövdü,sonra da aç bıraktı
- 2- Ayrılması kolay oluyor diye,nikahsız evlilik istiyor
- 3- Belçikalı revü yıldızının iddiası "Türk erkekleri killi ve akıllı oluyorlar
- 4- Altan ile Füsun Erbulak nikah tazeledi
- 5- TV kimbilir kaç zenginın kulağını çınlattı

Hürriyet

15/12

- 1- Doğuda kar 1 metre
- 2- Memur notu için dava açabilecek
- 3- Adalet Bakanı,cezaevlerinde 10 bin boş yer var

- 1- Göbekleri jilette kesildi.Cehalet kurbanı bebekler
- 2- Kıbrıs'taki BM Barış Gücü'nün görev süresi 6 ay daha uzatıldı.Denktaş:"Varılan anlaşmadan memnunum"
- 3- YÖK'ten iktidar da muhalefet de şikayetçi
- 4- Karakış fena bastırdı
- 5- "Ben satılık değilim".Güzel Medine'den "başlık" dayacağı
- 6- İcraatı bırakıp seçime gidemeyiz
- 7- "İyimser olmaya mahkûmuz"
- 8- Özal'ın geri dönüşü

17/12

- 1- Halefoğlu,Dışişleri bütçesinde konuştu: Ermenilere dikkat
- 2- Bayan Özal gecikince opera 1.5 saat geç başladı
- 3- 3 ayrı enflasyon: Hangisi doğru
- 4- Muhalefet,basın toplantısını değerlendirirdi "Özal umut pazarlıyor"

- 5- Düğünde facia
- 6- Anap'a "Hodri meydan" denildi

18/12

- 1- Hayvan aşısına da ithal izni çıktı ama kızamık aşısı yok
- 2- Der Spiegel'in iddiası : "Papa, Ağca'nın serbest bırakılmasına çalışıyor"
- 3- Amerikalı kadın gazeteci "Oral Çelik öldü"
- 4- Türkan Şoray, Fransız Kültür Bakanlığı'nın davetini reddetti
Yağmur'un sevgisi ağır bastı
- 5- İnönü, Özal'ın basın toplantısını değerlendirdi: "Lâf ü güzâf"
- 6- Yılmaz: "Ayda, 2400 işçi çıkarılıyor"
- 7- DYP bildiri yayınladı, "Türkiye boyutu bilinmeyen bir bunalım içinde"
- 8- 7 büyük sorun 1 yıl sonra ne durumda? 1 konut sorunu
- 9- Bakan Akbulut açıkladı: "Güvenlik soruşturması hızlanacak"
- 10- Büyükbaş'a sert çıkış
- 11- Orta Anadolu buz kesti

19/12

- 1- 'Tablak anlaşmayı yorumladı. Denктаş: "Üzülecek durum yok"
- 2- Nato'da öfke
- 3- Dışişleri bakanı açıklama yaptı "Nato Yunanistan'a artık teşhis koymalıdır"
- 4- Güzel Nuray'ın katilleri yakalandı. Cinayetin sırrı 5 ay sonra çözüldü
- 5- Kızamıktan dertlilere müjde: 500 bin doz aşı yolda
- 6- Evren: "Yılanın başı küçükken ezilmelidir"
- 7- "Bandrol uygulaması 12 gün erken başlatıldı. TV ve Video

satışında kargaşa

- 8- 7 büyük sorun,1 yıl sonra ne durumda? 2 pahalılık:Gülnaz hanımın dul maaşı enflasyona yenildi
- 9- Durgunluk dönemini aşmak zorundayız.Ekonomide hedef:Canlanma
- 10-650 bin KİT işçisi,yeni yılda sözleşmeye oturacak.85 ücret zammı yüzde 30

20/12

- 1- Türkan Arıkan,ANAP'tan istifa etti."Özal,başka ses istemiyor
- 2- Gürkan ve arkadaşları 9 kişilik bir grup yönetim kurulu" kurdu
- 3- Baskında bayıldı.Randevuevinde çalışan kadınlar evli çıktı
- 4- Gülizar Bacı,85'in falına baktı.Neler olacak?
- 5- SODEP TRT'yi dava edecek
- 6- DYP "Özal milleti aldatıyor"
- 7- Ağca:"Af istiyorum"
- 8- 7 büyük sorun 1 yıl sonra ne durumda?3.Ortadirek Nebi beyin yüzü gülmüyor
- 9- Muhalefetin katsayı atağı
- 10-Sendikalardan tepkiler "yüzde 30 zam komik"
- 11-Tekstilimize Amerika kapısı kapandı
- 12-Ankara'dan "kolaylık" istediDenktaş'ın iki şikayeti
- 13-Anadolu Liseləri için başvuru 20 Ocak'ta

21/12

- 1- HP'de Gürkancılar son sözlerini söyledi "Ya Calp ya biz"
- 2- İnönü:"Birleşmek için HP ile fikir birliğindeyiz"
- 3- 1985'te hedef: Çin

- 4- Madalya aldı,görevden oldu
- 5- "Kuvvet konumlandırma" uyarısına kulak tıkadılar.Nato'ya Yunan resti
- 6- 7 büyük sorun 1 yıl sonra ne durumdä? Vergi derdinden kurtulmak için Katar'a gidiyor
- 7- Çapkın tahsildar işle aşkı karıştırdı
- 8- Fransız Bayan profesör,Türkiye'yi savundu;ülkesini eleştirdi: Ukala Fransa
- 9- Büyükbaş'a 7 ağır itham
- 10-Ankara,Denktaş'a bir "evet" bir "hayır" dedi

Günaydın

15/12

- 1- Milli takım kalecisi Yaşar'ın son olayı.Taraftarları Yaşar'ı sevgilisiyle bastırdı
- 2- İstanbul boğaz köprüsünden zamlı geçiş bugün başlıyor
- 3- Yunan polisi de Suriyeli diplomatın vurulmak istenişini Türklere mal ediyor
- 4- Sağlık öğütleri
- 5- Almanya'da ücretler enflasyonun önüne geçti
- 6- Üniversite mezunu hırsız inşaat mühendisi 21 inci soygununda yakalandı
- 7- Kohl Özal'ın davetlisi olarak Türkiye'ye geliyor
- 8- CIA,16 bin kadrolu ajan çalıştırıyor
- 9- Kahve 4 bin lira
- 10-Rumların yeni küstahlığı
- 11- Denktaş'a ikinci suikast ihbarı da asılsız çıktı

16/12

- 1- Ayşe hanım ile Fadıl bey

- 2- Özal umut dağıttı
- 3- İstanbul'da yeni oto plakaları 3 harf ve 2 rakamlı olacak
- 4- Plastik kalbi gölgede bırakacak buluş
- 5- 1 milyar lira dolandırdılar.Dışarda iş bulma vaadiyle yüzlerce kişiyi dolandıran 9 kişilik şebeke yakalandı
- 6- Milli kaleci Yaşar'ı nişanlısı terketti
- 7- Kar ulaşımı aksattı
- 8- Sağlık öğütleri

17/12

- 1- Thatcher,Tornadoları Türkiye'ye veriyor
- 2- Ayşe hanım ile Fadıl bey
- 3- Reagan Kıbrıs meselesini bir mektupla halletti
- 4- Hırsız mühendis anlatıyor:"Arkadaş kurbanı oldum"
- 5- Özal Japonya'ya gidecek
- 6- 14 kişinin ölümüne yol açan paniğe bir çocuk neden oldu
- 7- Semra Özal,THY'nin azizliğine uğradı
- 8- 78 yaşındaki Nuri dede şarkıcı olmak için TRT sınavına girdi
- 9- Sağlık öğütleri

18/12

- 1- Üniversiteler otobüs gibi
- 2- Denктаş dün aniden gelerik Evren'le görüştü
- 3- İçişleri Bakanı açıkladı: Bütün taksilere sürat kontrol aleti takılacak
- 4- Cihangir'deki sandık cinayetinin esrarı çözüldü
- 5- Le Figaro'nun yonumu "Türkiye'ye anlayış göstermeli"
- 6- Ayşe hanım ile Fadıl bey
- 7- Sağlık öğütleri

- 8- Kolej sınavları için başvurular 2 Ocak'ta başlıyor
- 9- Köprüde saat 18'e kadar savaş,20'den sonra yavaş yavaş
- 10-Vergi kaçırmanın yolları tıkanıyor

19/12

- 1- Fransız basınında Türk dostluğu
- 2- "Ordu iki karpuzu bir koltuğa sığdırmak zorunda"
- 3- 40 soruda katma değer vergisi
- 4- Ayşe hanım ile Fadıl bey
- 5- Hanımlar kürk almakta acele etmeyin
- 6- Milli Piyango çekilişi haftada bir yapılacak
- 7- Sol örgüt elemanı 25 kişi yakalandı
- 8- İnönü,Özal'a "Bravo" dedi
- 9- Thatcher ile Özal Avrupa'nın en liberal iki başbakanı
- 10-Frankfurter Rundschau "Yunanistan,Nato'yu hançerledi"
- 11-Yunanistan'a karşı ne yapmak gerekir
- 12-Ordu ile oynamak

20/12

- 1- Haksızlık
- 2- ANAP'tan ilk istifa
- 3- "Kıbrıs'ta Rumlar hatalıdır".Ortek Pazar dergisi Kıbrıs Türklerini savunmaya başladı
- 4- 4 dev firmaya neden son anda ödül verilmedi
- 5- Ayşe hanım ile Fadıl bey
- 6- Zirveye Rum zirvası gelirse
- 7- Nato'nun dikkatini çektik
- 8- Rachel ikinci defa yakalandı
- 9- Çay ve elektrikte devlet tekeli kaldırıldı
- 10-1.5 milyon liraya mermer akvaryum

- 2- Kaçak sol Türkiye'ye karşı birleşti.İhanet cephesi
- 3- Beyaz eşyaya erken zam
- 4- Kızların saçını da 3 numaraya vurdular.Bit avının sonu
- 5- Gurbetçi annenin dramı
- 6- Bugün

17/12

- 1- Dev çekiliş,büyük konser.Milliyet 176 kişiye yine şans dağıttı
- 2- Ne denetleyen var,ne önlem alan.Bomba üstünde yaşıyoruz
- 3- Halefoğlu:"Kıbrıs zirvesi bir fırsattır"
- 4- 17 Ocak'tan umutlu değilim
- 5- Büyük istişare toplantısı yapıldı.5000 DP li delege coştu
- 6- Sağlık Bakanı açıkladı:"Mecburi hizmete devam",Aile hekimliği kuruluyor
- 7- Çınılı köyün açılışını yaptı.Semra Özal gecikince opera,1.5 saat geç başladı
- 8- Kıbrıs'ta son tango
- 9- Kına gecesi kurbanları toprağa verildi.Aynı araca doldurulan yaralılar öldü
- 10-Tütün,zeytinyağı,pamuk
- 11-Petrol-İş Sendikası Başkanı:"Fabrikalarda işçiler zehirlenip ölüyor"
- 12-Bugün

18/12

- 1- Yunanlılar "zirve"yi baltalıyor
- 2- KDV dersine hücum.Altında başıboğluk bitti
- 3- Küçük Özal,yine kazandı
- 4- Milliyet şans haftaları.Şanslı okurlar belli oldu

- 5- Eş seçimi ders oldu
- 6- 2 Japon genç kızın rüyası.Evlenmek için Konya'ya duaya geldiler
- 7- Erol Aksoy,Uluslararası Bankasından istifa etti
- 8- Ortadirek hindisi 5 bin lira
- 9- Bugün

19/12

- 1- Emekli büyükelçiler olayları değerlendirdi "Şımarık çocuk oyununu oynasın"
- 2- Gökova için yeni sorunlar
- 3- Evren TV için konuştu."Programlar insana göre değişir"
- 5- İşsizliğe "sünger" proje
- 6- İşte milyonluk armağanlar
- 7- Taşradaki memurlar,aybaşında zamlı maaş alamayacak
- 8- Ağca'yı kaçıranlar için 3.5 yıl hapis istendi
- 9- Bir yılda yüzde yüze yakın zam gördüler,Fiyat rekortmeni fasulye ve mercimek

10-Bugün

20/12

- 1- İhmalimizin bedeli ağır oldu.ABD pazarı dolmadan öldü
- 2- Tikonov'u 200 mil için sıkıştıracağız
- 3- Petrolde bir umut daha
- 4- Milli Piyango İstanbul'da çekilecek
- 5- Türk hamamları "Sabunistan" oldu
- 6- Özal "istenirse zirveden sonuç çıkar"
- 7- Atina'da 3'lü zirve
- 8- Papandreu,Kıbrıs'ta barışı dinamitliyor
- 9- Türkan Arıkan ANAP'tan istifa etti

10-Bugün

21/12

- 1- "Özal,samimi ise 18 yaşa evet der"
- 2- 531. kuruluş yıldönümünde en eski üniversitemiz bakımsız-
lıktan dökülüyor
- 3- Petrolde gerileme
- 4- Moskova'da heyecan var
- 5- Hastalar telefonla muayene olacak
- 6- Kalpte tehlike 20 yaşında başlıyor
- 7- Cumhurbaşkanı Ankara Lisesini beğenmedi "Punk gençliği
istemiyorum"
- 8- Avrupa,Ermeniler için ABD'den aceleci
- 9- Ağca ile ilgili yeni kitap."İpekçi cinayetinde CIA par-
mağı var"
- 10-DYP "Biz soruşturmaya şerbetliyiz"

Cumhuriyet

15/12

- 1- Memurlar kararnameesi için partilerin görüşü
- 2- Zirve umutlandırdı
- 3- Yılmaz:"Lokavt yapan devlet kötü örnek oluyor"
- 4- Yargıtay sendikadan istifa eden işçi için karar verdi
- 5- Evlenme kâğıtları askıya çıkmayacak
- 6- Katma değer bilmeceesi
- 7- Mevlana törenleri
- 8- Nato Dışişleri Bakanları toplantısı sone erdi
- 9-Brüksel notları:Avrupa'ya göz kırptık
- 10-Köprü sağlam,ikincisi için yazışma bugün başlıyor
- 11-Köşe

16/12

- 1- Paris'ten,Berlin'den,Stockholm'den,Brüksel'den,Londra'dan,Amsterdam'dan,Strasbourg'dan,Madrid'ten
- 2- BBC Denктаş ve Kipriyanu ile görüştü.Denktaş:"Zirvede pazarlık ve taviz yok"
- 3- Tekel Genel Müdürlüğü'nden karanlık güçler bizi tehdit ediyor
- 4- İktidar ve muhalefet YÖK'e karşı birleşti
- 5- Hava kirliliğinin gizlenmesine tepki.Öleceksek bilgimiz dahilinde ölelim
- 6- Önder Şav :Geniş kapsamlı af kaçınılmaz
- 7- Adliyede dosyalar koridora taşıtı
- 8- Dolandırıcılık meslek oldu
- 9- Köşe

17/12

- 1- Muhalefetten Kıbrıs için tepki
- 2- Kına gecesi faciası 14 ölü.Ateşle oynayan çocuk göz altına alındı
- 3- İzlenimler
- 4- "Çar ve Dülger Operası 1.5 saat Semra Özal'ı bekledi
- 5- Katma Değer bilmecesi
- 6- Giray:"Konut kredisi artabilir
- 7- SSK Hastaneleri rekabet koşulları içinde çalışacak
- 8- Yılmaz'dan Özal'a "Hani enflasyon yüzde 25'de kalacaktı"
- 9- Yurdum yarısı kara gömüldü
- 10-Köşe

18/12

- 1- Çankaya'da iki saatlik toplantı.Denktaş:"Tavizi barış

için verdik

- 2- KKTC'de genel kanı:Denktaş aşırı taviz vermez
- 3- ANAP'a göre DYP şov yapıyor
- 4- İnönü,"Özal demokrasi ilkelerine ters düşüyor"
- 5- Avcı "DYP gücünü kanıtladı"
- 6- Barış 2 davasında sorgular sürüyor
- 7- YÖK başkanı Doğramacı'nın genelgesi:Öđretim görevlisi ve öğrenciler fişlenecek
- 8- Ekmekten sonra süt ve bakliyat da KDV dışı
- 9- Bandrol yüzünden TV satışları durdu
- 10-Köşe

19/12

- 1- Dışışleri sözcüsü Eralp:Yunanistan'ın NATO içindeki varlığı suni
- 2- TV ve video fiyatları yükseldi.Bandrol zammı
- 3- Genel Müdür sözü:Tekel ürünlerine zam yok
- 4- Altın fiyatları tepetaklak gidiyor
- 5- DYP:Açık rejim yaşatılmadı
- 6- Türk-İş raporu:Ücretler 5 yılda yüzde 55 geriledi
- 7- HP Disiplin Kurulu Kararı:Gürkan'a kınama cezası verildi
- 8- Evren:Asker,polisin görevini yüklenmemeli
- 9- Özal'ın orta diređi bilete doymuyor
- 10-Kamuda ücret zammı 1985'te de değişmiyor
- 11-Yunanistan silah için en çok para harcayan NATO ülkesi

20/12

- 1- ANAP'tan ilk fire:Tarkan Arıkan istifa etti
- 2- Yazar yine Özal'la kapıştı
- 3- Yunanistan NATO'da kalacak mı

- 4- Milli Piyango karaborsada
- 5- Kuğulara hamsi atmayınız
- 6- İnönü:Toskay suç işledi
- 7- DYP için "ihtar" istendi
- 8- Köşe

21/12

- 1- Milli Piyangoya hücum
- 2- Yılmaz:TRT yayınlarına müdahale yok
- 3- İlk ve orta mezunu memura terfi
- 4- Evren:Punk gençliği istemem
- 5- Avrupa Parlamentosu Ermeni raporu hazırlamayı kabul etti
- 6- Bankerzedeler,20 milyar bekliyor,fonda 3.7 milyar var
- 7- Kemal Ilıcak'a 1 milyon lira tazminat ödeyeceğiz
- 8- Yunanistan ordusunda tasfiye sürüyor
- 9- Sarı Ävni'nin Ermeni kaçakçı Aslanyan'la ilişkisi saptandı
- 10-Dışişleri sözcüsü Yunanistan,NATO'yu tahrip etmet istiyor

Bu haber başlıklarından da anlaşıldığı gibi,her gazete aynı haberi farklı biçimde sunmaktadır.

Aşağıda, gazetelerin ilk sayfalarında verdikleri haberlerin sayfa içinde kapladıkları alan verilmiştir

Gazete Adı	Sosyal/Siyasi		Zabıta/Adliye	Magazin Röportaj	
	<u>İÇ</u>	<u>DIŞ</u>			
Tan	-	-	20.9	51.3	-
Hürriyet	26.9	17.2	0.62	18.0	-
Günaydın	20.6	23.0	0.16	21.9	10.1
Milliyet	24.6	15.2	0.13	20.2	11,7
Cumhuriyet	48.5	17.0	0.10	13.8	-

<u>Gazete Adı</u>	<u>Mak./Fık.</u>	<u>Araş.</u>	<u>Karik.</u>	<u>Sağlık</u>	<u>Çeşitli</u>	<u>Top.</u>
Tan	-	-	-	-	27.80	100
Hürriyet	-	10.1	-	-	27.18	100
Günaydın	-	-	-	0.32	23.92	100
Milliyet	0.69	-	-	-	27.48	100
Cumhuriyet	1.30	-	0.58	-	18.75	100

Yukarıdaki sıralama içine giren çeşitli bölümüne, gazetenin adı, verdiği ikramiye, kupon ve bunlara ilişkin reklamlar ve anons haberler girmektedir.

Tablodan da görüldüğü gibi, magazin haberlerinin kapladığı alan oldukça fazladır. Tan gazetesi, sayfanın tümünü magazin ve zabıta/adliye haberlerine, Hürriyet, sosyal-siyasi iç haberlere daha çok, Günaydın, sosyal-siyasi dış haberlere, Milliyet, Hürriyet gibi sosyal-siyasi iç haberlere, Cumhuriyet de aynı tür haberlere daha çok yer ayırmıştır.

Tan gazetesinin sıradan haberlere yer vermesinin nedenini Rahmi Turan şöyle açıklamaktadır:

"...Deniliyor ki, memleketim bu kadar önemli meselesi varken en önemli haber Taksim'de 3 kişinin bir kadını kaçırmaması mı? Bu haberi manşet yapmanın ülkeye yararı ne? Elbette ülkenin en önemli haberi o değil. Tan sıradan gazetecilik anlayışının dışında. Tan'ı çıkaran kişiler de en ciddi haberin ne olduğunu bilen kişiler? Tan bu haberleri refiklerine bırakıyor. Tan'ın özellikle o haberleri almasının nedeni, diğerlerinden farklı olmak istemesi" (Bravo, Aralık 1934).

Bu yönde düşünüldüğünde gerçekten tan diğerlerinden oldukça farklıdır. Ancak sırf farklı olabilmek için günün önemli haberleri bir tarafa atılarak, sıradan olaylarla uğ-

raşmak gazetecilik anlayışına sığmasa gerek.Çünkü günlük bir gazetenin ana görevi haber vermektir.Yalnız bu haberin niteliği de önemlidir.

3- Haber Dili ve Anlatım

Gazetelerin aynı olaya ayırdıkları yer farklı olduğu gibi,haber dili de birbirinden farklıdır.Ayrıca bu farklılık gazetenin yayın politikasıyla ilgilidir.Bu farklılığı ortaya koymak amacıyla 1 Kasım 1984 tarihinde öldürülen İndira Gandhi'yle ilgili haberi seçtik.İnceleme süresi içinde yer alan olaylar,seçilen haber kadar çarpıcı olmadığından 1 Kasım tarihi daha anlamlı olacaktır.

Haberin verilisinde kullanılan sözcükler,benzetmeler birbirinden farklıdır.

Bütün gazeteler di'li geçmiş zaman kullanmaktadırlar.

İndira Gandhi'nin ölüm haberininin duyurulması,gazetelere göre şöyle olmuştur:

Tan : "Gandi'yi Kendi Koruma Polisleri Öldürdü"şeklinde ana haber olarak verilmiştir.Üçüncü sayfada 7 sütuna atılan başlıkta şöyledir:"İndira Gandhi Öldürüldü".

Hürriyet : Ana haber başlığı olarak verilmiştir.5 sütun ayrılan başlık "Sihlerin İntikamı" şeklindedir.

Güneş : Haberi manşet yapmış ve " 700 Milyonluk Hindistan Parçalanmanın Eşiğinde" demiştir.

Milliyet : 5 sütunda ana haber başlığı olarak verilmiştir. Ayrılıkçı Sihler,Hindistan Başbakanı Gandhi'yi kendi muhafızlarına vurdurdu,üst başlığıyla "İntikam Kurbanı" şeklinde verilmiştir.

Cumhuriyet : Bu gazete de haberi manşet yapmış ve "İndira

Gandi Öldürüldü" şeklinde verilmiştir.

Görüldüğü gibi, haberin duyurulması gazetelere göre farklılıklar göstermektedir. Sadece Cumhuriyet gazetesi ilk sayfada hiç bir benzetme yapmadan ölüm haberini vermiştir. Onun dışındaki gazeteler, "intikam", "kurban" gibi kelimeler kullanarak sansasyon yaratmak istemişlerdir.

Ölüm haberi de gazetelerde şu şekilde verilmiştir:

Tan : Anons haber olarak: Hindistan'ın kadın başbakanı İndira Gandhi'yi otomatik tüfekle tarayan iki polislin Sih militanları olduğu saptandı" olarak verilmiştir. Üçüncü sayfada ise:

"Hindistan'ın Başbakanı İndira Gandhi dün sabah düzenlenen bir suikast sonucu yaşamını yitirdi.

Dün sabah evinden başbakanlık binasına yürürken üzerine ateş açılan İndira Gandhi'nin aldığı 8 ayrı kurşun yarısından çoğunun midesine isabet ettiği ve olaydan 20 dakika sonra hastaneye kaldırıldığı bildirildi.

Gandi'nin kaldırıldığı hastane doktorları Hindistan başbakanının acil olarak ameliyata alındığını ve midesiyle karın boşluğundaki kurşunların çıkarılmaya çalışıldığını söylediler. Doktorların bu bilgiyi vermelerinden kısa bir süre sonra da Gandhi'nin yaşamını yitirdiği açıklandı".

Hürriyet : "8 kurşun yarası alan Başbakan İndira Gandhi çığlık atarak kanlar içinde yere yığıldı. Derhal hastaneye kaldırılan başbakan kurtarılamadı. Suikasti gerçekleştiren muhafızların Sih olduğu açıklandı. Sihler daha sonra suikasti üstlendi".

Günaydın : "Kalbi göğsü ve karın boşluğuna 10 kurşun yiyen

İndira Gandhi hastaneye kaldırıldıktan iki saat sonra öldü. Sih örgütü suikasti üstlendi ve 'intikam aldık' dedi".

Milliyet : "Hindistan Başbakanı İndira Gandhi'ye suikast yapıldı.Yeni Delhi'deki Başbakanlık Konutu'ndan çıkarken,üç koruma görevlisinin açtığı ateş sonucu,8 yerinden ağır yaralanan Gandhi,kaldırıldığı hastanede 2 saat komada kaldıktan sonra öldü"

Cumhuriyet : "Hindistan Başbakanı Bayan İndira Gandhi,dün sabah evinden çıkarken 3 Sih koruma görevlisi tarafından açılan ateş sonucu en az 8 kurşun yarası aldı.66 yaşındaki Gandhi,hastanede hemen ameliyata alındı ancak 2 saat sonra öldü.Gandi'nin karın boşluğundan 4 göğüs ve kalçasından da ikişer kurşun yarası aldığı belirlendi".

Görüldüğü gibi ölüm haberinin verilisinde de,haber başlığında olduğu gibi farklılıklar vardır.Haber kaynağı olarak Hürriyet ve Cumhuriyet Hindistan resmi haber ajansı PTİ,Milliyet UNI yazmış,Günaydın ve Tan'ısa hiçbir şey yazmamıştır.

Tan gazetesinde olay,bir senaryo şeklinde verilmiş ve gazetenin muhabiri adeta bütün olayları çok yakından izlemiş ve öyle sunmuş gibi aktarmıştır.

Hürriyet,ölüm haberinde her zaman olduğu gibi sensasyonu ön plana almış ve olayı daha da dramatikleştirmiştir.Kurşun yiyen insanın çığlık atması son derece doğalken Hürriyet,bunu bir kez daha vurgulayarak "...çığlık atarak kanlar içinde yere yığıldı" demiştir.

Günaydın gazetesinde,İndira Gandhi'nin aldığı kurşun sayısı,diğer gazetelerden farklıdır.Sadece bu gazete kurşun

sayısı 110'dur.

Milliyet ve Cumhuriyet gazetelerinin olayı veriş biçiminde fark yoktur.

Yaralanma olayı da şu şekilde verilmiştir:

Tan.. : "... yaşamını yitirdi"
Hürriyet : "...8 kurşun yarası alan...yere yığıldı"
Günaydın : "...10 kurşun yiyen...öldü"
Milliyet : "...8 yerinden ağır yaralanan...öldü"
Cumhuriyet : "...8 kurşun yarası aldı...öldü".

Tan,Hürriyet ve Günaydın, olayı karşısındaki bir insana aktarırmış gibi vermişlerdir,

B- SON SAYFA ÖZELLİKLERİ

Gazetenin ilk sayfası nasıl vitrin görünümündeyse, son sayfa da farklı değildir.Bu vitrine konan mallar da aşağıdaki gibidir:

<u>Gazete Adı</u>	<u>Fotoğraf</u>	<u>Fotoğraf Altı</u>	<u>Karikatür</u>	<u>Haber Baş.</u>
Tan	45.0	0.34	-	18.8
Hürriyet	32.7	0.33	-	23.4
Günaydın	40.8	0.42	-	15.7
Cumhuriyet	21.7	0.24	0.60	11.1

<u>Gazete Adı</u>	<u>Haber Met.</u>	<u>Reklam</u>	<u>Boşluk</u>	<u>Çeşitli</u>	<u>Toplam</u>
Tan	14.3	-	20.99	0.57	100
Hürriyet	00.40	23.1	19.85	0.22	100
Günaydın	8.20	-	19.99	0.39	100
Cumhuriyet	52.4	-	13.96	-	100

Son sayfada,gazete sayfasını en hor kullanan gazete Tan'dır.Sayfanın % 20.99 luk bölümünde hiçbir şey yoktur.

Oysa, gazete kâğıdının pahalı olması bütün gazetelerin yakındığı bir konudur.

Haber metni olarak kullanılan alan da farklıdır. Hürriyet haber metnine en az yer ayıran gazetedir. Sadece, haberin başlığını vermekle yetinmiş ve haber metnini devam sayfasında vermiştir.

Günaydın'ın haber metnine ayırdığı alan % 8.2 dir. Gazete bu sayfaya Günaydın 2 diyerek iki tane birinci sayfası olduğunu göstermek istemiştir. Ayrıca UHS (Uydu Haber Alma Servisi)nden aldığı dış magazin haberleri de bu sayfada vermektedir.

Milliyet, son sayfasını her gün spora ayırdığı için ayrıca incelenmemiştir.

Cumhuriyet'in son sayfası, diğer gazetelerden farklıdır. Diğerlerinin son sayfaları da renklyken, Cumhuriyet'in son sayfası siyah-beyazdır. Ayrıca % 52.5 tutan haber metinlerini, yine aynı sayfada bitirmiş ve devam sayfasına bırakmamıştır.

Gazetelerin haber olarak verdikleri konular da farklıdır:

Gazete Adı	Sinema Sanatçıları		Aktüalite		Magazin			Siy.Sos.Ek.	
	<u>İÇ</u>	<u>DIŞ</u>	<u>İÇ</u>	<u>DIŞ</u>	<u>GEN</u>	<u>İÇ</u>	<u>DIŞ</u>	<u>İÇ</u>	<u>DIŞ</u>
Tan	-	-	-	-	7	13	22	-	-
Hürriyet	-	2	4	-	6	12	8	-	5
Günaydın	1	3	3	2	1	7	15	-	-
Cumhuriyet	-	-	5	2	4	6	1	16	7

Gazete Adı	Adliye/Zabıta		TV	Spor	Sanat	Karik.	Toplam (Adet)
	İÇ	DIŞ					
Tan	5	2	1	-	-	-	50
Hürriyet	-	-	2	8	-	-	42
Günaydın	-	-	5	1	-	-	38
Cumhuriyet	-	-	-	-	1	6	57

Dış magazin haberleri Cumhuriyet dışındaki gazete-lerde oldukça yoğun bir şekilde verilmiştir.Haber sayısı en çok Cumhuriyet gazetesindedir ve haber türleri iç,dış siyasi-sosyal-ekonomik haberlerdir.

1- Fotoğraf ve Karikatür

Son sayfada fotoğrafa en çok yer ayıran gazete,ilk sayfada olduğu gibi Tan'dır.Büyük boyda kullandığı fotoğrafların konusu kadınlardır.Yarı çıplak şekilde görüntülenen kadın fotoğraflarınının hemen hepsi yabancı dergilerden alınmıştır(Görüşme sonucu edinilen bilgi).Tan gazetesi zahmetsiz okumaya özen göstermiş,bu nedenle fotoğraflara çok yer ayırmıştır.

Fotoğrafa önem veren ikinci gazete Günaydın'dır.Her haberin fotoğrafını vermeye çalışan gazetede,dış magazin haberlerinin fotoğrafları daha çok yer tutmaktadır.

Hürriyet,fotoğraf konusunda üçüncü sıradadır.Diğer iki gazetenin tersine Hürriyet iç magazin haberlerinin fotoğraflarına daha çok yer ayırmıştır.Ayrıca ,gazete pazar-tesi günlerini spora ayırmış ve sadece sporla ilgili fotoğraflar vermiştir.

Cumhuriyet,fotoğrafa en az yer ayıran gazetedir.Ayrıca bu sayfada insanlar başlığı altında çizgi-bant yayın-

lanmaktadır.

2- Haber Başlıkları

Gazetenin ilk okunan yerleri başlıklarıdır. Bileşim Araştırma Merkezi de bunu doğrulamaktadır. Cinsiyete göre kadınlar, yaş dağılımına göre 50-54 yaşındakiler, eğitim durumuna göre ilkokul mezunları, meslek dağılımına göre de emekliler, gazetede ilk önce başlıkları okuyanlardır (Bkz. Bileşim Araştırma Merkezi Gazetelerin Okuyucu Profili).

Haber başlıklarına en çok yer ayıran gazete, ilk sayfada olduğu gibi Hürriyet'tir. Gazete çoğu zaman sadece haber başlığını vermekle yetinmiş, haber metnini devam sayfasında vermiştir. Araştırmacının Hürriyet Gazetesi'nde gördüğü Hasan Pulur da bunu doğrulamış ve "...Bizim okuyucumuzun zamanı azdır, önce başlıklarını okur; kendini ilgilendiren haberi seçer. Bu nedenle biz, mümkün olduğu kadar haberlerin başlıklarını veriyoruz. Şayet o konu kendisini ilgilendiriyorsa devam sayfasında haber metnini bulacaktır" demiştir.

Han Gazetesi, başlık konusunda ikinci sıradadır. Gazetenin % 18.8 lik kısmı başlıklara ayrılmıştır. Haberler, sıradan olaylarla ilgilidir. Magazin haberlerinin ağırlıklı olduğu arka sayfa da, sadece insanları eğlendirme amaçlıdır.

Günaydın Gazetesi'nin son sayfası da, diğer iki gazete gibi magazinle doludur. Başlıkların kapladığı alan % 15.7 dir. İncelenen gazeteler içinde, sadece Günaydın TV programlarına yer vermiştir. Sinema sanatçılarının yaşantılarıyla da bu gazete ilgilidir.

Cumhuriyet Gazetesi, fotoğrafta olduğu gibi başlıkta

da son sıradadır. Başlıklar, günün önemli iç-diş haberlerinden oluşmuştur. Ancak diğer gazeteler kadar olmasa da, Cumhuriyet de magazin haberlerine yer vermektedir.

Aşağıda son sayfa haber başlıkları verilmiştir.

Tan

15/12

- 1- Sinirli bir halk olduk
- 2- Vücudunu erkekler seyretsün diye film seyrediyor
- 3- Modacılar daha kışın başında önümüzdeki yazın hazırlığını yapıyor
- 4- Eşeği muzları yedi, sahibi dayağı yedi
- 5- Oyuncak tabanca ile adam öldürdü
- 6- Çöplerin arasında sızan sarpoşu yanlışlıkla çöp kamyonuna attı
- 7- Kadınlar aşk, erkekler para yüzünden intihar ediyor
- 8- Kız değil diye boşamaya kalktığı eşi bakire çıktı

16/12

- 1- Seks uzmanlarına en çok sorulan konular :Kocam beni galiba aldatıyor, suç bende mi?
- 2- Şokaktaiki saat kilotsuz dolaştı, iddiayı kazandı
- 3- Duvarı çürük ördü, altında kaldı öldü
- 4- İkisinin de rol icabı tadına baktı
- 5- 6 çocuğunu vurdu, yedinci kurşunu alnına sıktı
- 6- Hırsızlığı anlaşılmasın diye evi yakmaya kalktı
- 7- İngiliz erkekler bulaşık yıkamaya bayılıyor

17/12

- 1- TV çocukların yaratma gücünü tahrip ediyor
- 2- Güzellik kraliçesi oldular ama bir koca bulamadılar

- 3- Güzel göğüs yarışmasına girdi ama en güzel dudaklı kadının seçildi
 - 4- Bu ne sürat! Kaçırıldıktan 15 dakika sonra kurtarılan kız "geç kaldınız az önce Arif'in oldum" dedi
 - 5- Rekor kırmak için toprak altında sekiz gün yaşadı
 - 6- Çektiği fotoğrafla katili yakalattı
 - 7- "Yeşilçam'ın Kanunu'nu yeni anladım.Bir daha evlenmem"
- 18/12

- 1- Dünyanın en zengin kadınları
- 2- Alman dilber "James Bond palavracının biri" dedi
- 3- Beni ısıtacak bir sevgilim yok
- 4- Karısını vermeyen kaynanasının üstüne gaz döküp yaktı
- 5- Kilot hırsız köpek
- 6- Veresiyeyi kesen bakkalı soydu
- 7- 4 üncü defa Mercedes'de sevişirken yakalandı
- 8- Gençliğin zevkini çıkaracağım diye kendinizi yıpratmayın

19/12

- 1- Borç almanın yolları
- 2- Eski dünya güzelinin çıplak resimlerini gören kocası kah-rından öldü
- 3- Üzüm üzüme baka baka açılır
- 4- Tecavüz ettiği kız "seni beğenmedim" deyince onu öldürdü
- 5- Karısının annesi ile evlenmek isteyen İngiliz'e senatordan izin çıktı
- 6- Gecekonduya giren hırsız 7 milyonluk altın çaldı

20/12

- 1- Cesur Türk kızı Sevtap tecavüze kalkan iki Alman'ı dövüp

polise teslim etti

- 2- Türk erkekleri güçlü,kadınları ise çok güzel
- 3- Paşa erkek arıyorum
- 4- En büyük zevki video seyretmek
- 5- Evlenmekten vazgeçen nişanlısına tecavüz etti
- 6- Ev sahibine kızdı oturduğu evi yaktı
- 7- Fransa'da kürtaj yapan hap bulundu

21/12

- 1- Ev kadınlığı en ağır meslek
- 2- İkimiz bir erkeği paylaşabiliriz
- 3- Babamdan miras olarak patlıcan gibi bir burun kaldı
- 4- Gondolda çıplak dolaştı,kimse dönüp bakmadı
- 5- Sevişirken odaya girdi diye sevgilisinin 3 yaşındaki kızını döve döve öldürdü
- 6- Minübüsünü iki kere sollayan şöförü dövüp hastanelik etti
- 7- Mafia,kurbanını kendi kendine öldürtüyor

Hürriyet

15/12

- 1- En güzel Hintli
- 2- Enflasyon ahlak bozuyor
- 3- Üniversiteliler dert küpü
- 4- İş aslanın ağzında
- 5- Göçmen ailelere ilk maaş

16/12

- 1- Yardım meleği
- 2- İsviçre Sarı Avni'yi Türkiye'ye verecek
- 3- Sedefe çare geldi
- 4- Üniversitede sex konferansı verilecek

5- Bestecinin mirası

17/12

1- Fenerbahçe-Besiktas dostca

2- Puan durumu

3- Trabzon lider

4- Spor-Toto sonuçları

5- Bursa Antalya önünde

6- Diğer maçlar

7- Galatasaray

8- Kocaeli

18/12

1- Ceyar'a çılgın yeğen geliyor

2- İthal peynir kurtlu çıktı

3- Savcılığa başvurdu, "Kaynanamdan dayak yedim"

4- Mevlana'ya koştular

4- Ceza Karunu yenileniyor

5- KİT işçisine "Hak" yok mu?

6- Paralı 3 üncü oto yolunuz

19/12

1- Geçen yıla oranla 125 lira daha ucuz. Elma kapış kapış

2- Öğretmenler yine dert küpü

3- Avrupa'nın en güzeli Norveç'ten

4- İsveç'in bir Türk polisi olacak

5- Filiz hanıma dikkat

6- Yılbaşı sofrası "tuzlu"

20/12

1- "Taçsız Kral" ekranda

- 2- Polisin 6 bunalımı
- 3- Bu güzel ithal malı
- 4- 10 ton odun parasına kazak
- 5- İzmir merkez belediyesi "Gizli Servis" kurdu
- 6- Talihsiz küçük Ali

21/12

- 1- Aliye kurtuldu
- 2- Avrupa ile "sıcak flört"
- 3- 2 yerde 2 acı
- 4- Caroline'in leopar oğlu!
- 5- Belkıs Akkale bu gece ekranda.Kemeri Midyatlı hayranından

Günaydın

15/12

- 1- Hindistan'ın Hiroşiması
- 2- Yarışma 16'nın rekortmeni bu defa tekledi
- 3- Dünya Disko Dans Şampiyonasında Ayhan Güneri dünya 6'ncısı oldu
- 4- Hülya Koçyiğit kızına kavuştu.Gülşah yılbaşı tatiline geldi
- 5- Almanya'da 14 yaşındaki kızlara doğum kontrol hapı verilmesi planlanıyor

16/12

- 1- Televizyon yılbaşı için hazırlanıyor
- 2- Ne Oskar ödülleri,ne de serveti mutluluğuna yetmedi
- 3- Yarım tonluk şık bir komidin
- 4- Konak Oteli'ne altın madalya verildi

17/12

- 1- Hem yarıştılar hem ağladılar
- 2- Beyaz perdenin güzel anneleri
- 3- Son arzusu Doris Day ile bir film daha çevirebilmek
- 4- Liz Taylor 8 inci evliliğine hazırlanıyor
- 5- Adidas
- 6- İpek Yolu'nun Japon kameramanı Mevlana törenleri için geldi

18/12

- 1- Terörist avcıları
- 2- Zeki Müren 4 saat Hülya İşııl'ı bekledi
- 3- Dünyanın en küçük pilli bebeği.10 aylık ama 3 defa kalp ameliyatı oldu
- 4- Prenses Stephanie'nin ikiz kardeşi
- 5- Plastik kalpli adam düzelme yolunda
- 6- Dünya 6 ncısı Ayhan döndü

19/12

- 1- Fransız basınında Türk dostluğu
- 2- Televizyonda ocak ayının filmleri
- 3- Japon damat
- 4- Lucy boyunu uzatmak için bıçak altına yatacak
- 5- Almanya'da memurların vatandaşa daha nazik davranması istendi
- 6- Sahte Alman doktor 39 kişiyi akıl hastanesine gönderdi

20/12

- 1- Babasının böbreğiyle yaşayan ilk bebek
- 2- Soyunan güzel

- 3- Metin Oktay bu gece ekranda
- 4- Kalp krizini önleyen yeni bir ilaç yapıldı
- 5- Mersin'de de bir kalp hastanesi açılıyor
- 6- Dario Moreno bugün radyoda anılıyor

21/12

- 1- Sağlıklı beslenmenin temel gıdası ekmek
- 2- Yeni yılın iç çamaşırları
- 3- Best hapse,sevgilisiyle eşi ise gece klübüne gitti
- 4- Amerika'da 14 bin uyuşturucu düşkünü doktor görev yapıyor
- 5- Uzun yaşa çok kazan.Ömür boyu her hafta yarım milyon alacak

Cumhuriyet

15/12

- 1- Yapay kalpli hasta felç geçirdi
- 2- Gençlik Birliği bakanlık gözetiminde olacak
- 3- SSK prim alacaklarını toplamak için çözüm arıyor
- 4- Termik santral giren yerde orman ölüyor
- 5- Ölüm havadan geldi
- 6- Müktesep haklar korunacak
- 7- Nobel'i alan Seifert sanatı ve özgürlüğü anlattı

16/12

- 1- Kadın erkek çizgileri içinde zerafet:Cetturi
- 2- Tiyatro ödülü,Güngör Dilmen'in
- 3- Türkiye'de ilk kez deve tüyü kumaş üretildi
- 4- İnsanların girmeye korktukları yer,turizmin merkezi haline geldi
- 5- Turgut Uyar: Toplumsal olaylar düşüncenin gelişimini en-

gelledi

17/12

- 1- Özal "Paramız Avrupa'da kıymetlenecek"
- 2- 26 üniversite için 7265 kadro açıldı
- 3- Hamsi tükenir mi korkusu
- 4- Hastaneleri özel şirketler temizleyecek
- 5- Dışişleri kadrosunda huzursuzluk
- 6- Linyitimiz 7 kat daha kirletici
- 7- Thatcher'in katma değeri

18/12

- 1- Tekstil kısıtlaması. arın AET gündemine geliyor
- 2- Bir zehirin doyum öyküsü
- 3- Amaç dışışleri usıflı memur yetiştirmek
- 4- Dışışlerinin yeni müsteşarı görevine başlıyor
- 5- İslam konferansı. Dışışleri bakanları toplanıyor
- 6- Bakan: Ankara'nın hava kirliliğini isteyen bana somup öğrensin
- 7- Bir oda dizaynında bile kentten hareket ederim

19/12

- 1- Her İstanbullu Dolan için ayda 5 kuruş ödüyor
- 2- Kim ne alıyor
- 3- Afganistan'da Vietnam taktiği
- 4- İlacın etkili olması için uygun beslenme gerekiyor
- 5- Miyop gözler Türkiye'de de ameliyatla normale dönüyor

20/12

- 1- Türkiye çocukların en çok öldüğü ülkelirin başında
- 2- İlk doğal gaz santrali Trakya'da kurulacak

- 3- Etopya'ya milyonluk konferans merkezi
- 4- Ege sorununun temelini petrol umudu oluřturuyor
- 5- Kral ve kraliçe
- 6- Su kesintisi pazartesiye kadar sürecek
- 7- İspanya'da sosyalist hükümet 2. yıl sonunda da "sınıfı" geçti
- 8- Meserret Oteli banka oluyor
- 9- Dünyada en tehlikeli meslek gazetecilik
- 10- İnönü devlet töreniyle anılıyor
- 11- Bülent Ecevit'in açıklaması

21/12

- 1- Şevket Yılmaz sendikacılık yapamaz
- 2- Kalp hastaları telefon ile kontrol edilecek
- 3- Türkiye'nin en büyük tankeri 3 futbol sahasından daha uzun
- 4- Ege'de henüz tüm kartlar oynanmadı
- 5- Sınav sistemimiz iyidir
- 6- Toplatılan 118 bin kitap Meclis'te tartışılacak
- 7- Avusturya halkı termik santral için yürüyüş yaptı

3- Haber Dili ve Anlatım

Gazetelerin son sayfalarında yer alan konular magazin ağırlıklıdır. Bu nedenle ortak bir habere, incelenen süreç içinde rastlanmamıştır.

Tan gazetesi, son sayfaya da sıradan olayları, magazin olaylarını yerleştirmiştir. Kullandığı dil sokaktaki insanın anlayacağı türdendir. Daha çok, insanın cinsel duygularına seslenen ve farklı yorumlamaya açık sözcükler seçmiş-

tir.Örneğin,"ikisinin de rol icabı tadına baktı".Buradaki tada bakma asıl anlamından farklı bir biçimde kullanılmıştır.Argo sözcüklere yer verilmiştir.

Ayrıca,Tan Gazetesi,başlıklarını tekerlemelerle süslemiştir."Duvarı çürük ördü,altında kaldı öldü","Sokakta iki saat kilotsuz dolaştı,iddiayı kazandı","Eşeği muzları yedi,sahibi dayağı yedi","Gondolda çıplak dolaştı,kimse dönüp bakmadı".

Hürriyet Gazetesi,haberleri verirken,benzetmelirden yararlanmıştı.Örneğin,"Yılbaşı sofrası 'tuzlu',"Senede 1 gün' hatırlandılar ve çabuk unutulduklar","Ajan zabıtlar","'Taçsız kral' ekranda","Avrupa ile 'sıcak flört'" gibi.Benzetme yapılan kelimeler de tırnak içine alınmıştır.Bu da anlatılmak istenen şeyi bir kez daha vurgulamak içindir.Örneğin "tuzlu" kelimesi argoda pahalı şhlamına gelen bir sözcüktür.Yılbaşı sofrasınının pahalıya mal olduğunu anlatmak için bu kelimedden yararlanmıştı.

Benzetmeler dışında,insanların acıma duygularına seslenen sıfatlar da kullanılmıştır."Talihsiz küçük Ali" başlığında olduğu gibi.

Günaydın'ın anlatımı,diğer iki gazeteden farklı değildir.O da benzetmeler ve argo sözcüklerden yararlanmıştı.Örneğin yarışma 16 programına katılan yarışmacınının bu kez kazanamamasını,"Yarışma 16 nın rekortmeni bu defa tekledi" şeklinde vermiştir.Bir başka benzetme de "Hindistan'ın Hiroşimesi" başlıklı haberde vardır.Hindistan'da 2000 insanın ölümüne yol açan gaz sızıntısıyla ilgili haberde;

Hindistan,Hiroşima'ya benzetilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi,daha sade bir dil kullanmıştır.
Verilen haberlerde benzetmeler ya da başka anlamı hatırlatacak kelimeler kullanmayıp düz bir anlatım seçmiştir.

SONUÇ

Bilindiği gibi Türkiye'de gazeteciliğin tarihi çok eski değildir. İlk Türkçe gazete olan Takvim-i Vekayi'nin yayınlanmasından (1831) günümüze ancak 154 yıl geçmiştir.

Türk basını yeni olmasına rağmen teknolojik gelişmelere ayak uydurmasını bilmiştir. Baskı, dizgi, özellikle dağıtım alanındaki gelişmeler, zamanın kısalığına göre önemli adımlardır. Ancak yine de gazetelerin toplam tirajı, gelişen teknolojiyle paralel gidememiştir.

Bazı gazetelerin tirajları, hızla artarken, bazılarının ki yerinde saymakta, hatta düşmektedir. 1977 yılında Güneş Gazetesi'nin, 1983 yılında da Tan, Posta ve 24 Saat'in basın hayatına girmesiyle, tirajlarda biraz artış görülmüş ancak bunlar genel tirajı fazla değiştirmeyip, gazeteler arası okuyucu akışını değiştirmiştir. Bu "yüzen okuyucu kitlesi"de istikrarlı olmayıp, hangi gazete menfaatiné daha çok uyuyorsa, o yönde seçimini yapmaktadır.

Bize göre,gazetelerimizin tiraj alamamasının 3 ana nedeni vardır:

Birincisi,ekonomik durumla ilgilidir.İnsanların satın alma güçleri düşmüştür,gazete fiyatları ise çok artmıştır. 1977 yılında,asgari ücretle 44 gazete alınabilirken,gazete fiyatlarının 50 liraya yükselmesiyle 16'ya düşmüştür(Yenki Der.29 Nis.-5 May.1985).

Gazete fiyatlarındaki artış,buna karşın okurların alım gücündeki düşme,zaten az okuyan toplumumuzda okuma alışkanlığının yayılmasını daha da zorlaştırmaktadır.Dolayısıyla ekonomik sıkıntıda olan ailelerin,bir gazete yerine,bir ekme almaları doğal olmaktadır.

İkinci neden,gazetelerin okurlarıyla olan iletişimleridir.Okuma-yazma oranının arttığı bir dönemde,gazetelerin okur kaybetmesiniden çıkacak sonuç,fiyat artışından başka okurun,gazetelere olan ilgisinin azaldığı şeklinde düşünülebilir.

Gece televizyonun filmle verdiği haberi,ertesi günkü gazeteler bir ya da iki fotoğrafla vermektedirler.Üstelik gecikmeyle.Bu durumda,okuyucuya bayatlamış haber sunulmuş olmaktadır.Dolayısıyla,kişi zaten bildiği haberi,bir de para ödeyerek bir daha okumak istememektedir.

Üçüncü neden,dağıtım sorunudur.Bugün,gazeteler yurdun her tarafına ulaşamamakta,eşit olarak dağıtılamamaktadır.1983 verilerine göre gazetelerin % 90 ı batıda,% 10 u doğuda dağıtılıp satılmaktadır(T.C.Ans.,s.228).Her ne kadar Hürriyet Gazetesi'nin Erzurum'da kurduğu tesislerden sonra,bu oran bir ölçüde değiştiyse de yine de gazetenin ne olduğunu bil-

meyen,görmeyen köylerimiz mevcuttur.

Genel tirajın düşüklüğüne rağmen,bazı gazetelerimizin tirajı diğerlerine göre daha yüksektir.Bu neden ileri gelmektedir,bu gazeteler ne yapmaktadırlar da diğerlerinden yüksek tiraja ulaşabilmektedir? Araştırmamız bunu ortaya koymayı amaçlamaktaydı.

Bize göre,en çok satan gazetelerin başarı nedenleri:

1- Fiyat

Daha önceki dönemlere bakıldığında,en ucuz gazetesinin en çok sattığı görülmektedir.Gazetelerin,25 kuruşa satıldığı 1968 yılında,15 kuruş fiyatla satılan Son Gazetesi,1982 yılında Bulvar Gazetesi,1983 yılından beri Tan Gazetesi ucuz gazetedir ve liste bağındadırlar.

2- Dil-Anlatım ve Konular

Yüksek tirajlı gazetelerin içerik çözümlemesinden de anlaşıldığı gibi,sokakta konuşulan dil kullanılmıştır.Bu gazeteleri okuyan kişiler,kendilerini zorlamadan ve sıkılmadan okuyabilmektedirler.Başlıklar espirili,haber metni kısa, seçilen konular caziptir.

3- Okur Kitlesini Tanıma

Tan,Hürriyet ve Günaydın gazetelerinin okur kitlesinin büyük bir kısmı lise mezunları ve ilkokul mezunlarıdır. Bu gazeteler de okur kitlesinin hoşlanacağı şeyleri sunmaktadır.Fotoğraf büyük boyda kullanılmakta,yine fotoğraf içeriği okurlarının ilgisini çekecek türdendir.Magazin ağırlıklı konular ön plandadır.En ciddi konular bile,okurun anlayabileceği seviyeye indirilip sunulmuştur.

4- Lotarya

Lotarya,tiraj sağlamannn en 6nemli aracı haline gelmiştir.Artık insanlar,piyango bileti alır gibi gazete almaktadır.Okura vaad edilen şeylerin cazibesi arttıkça,ona göre de tiraj artmaktadır.Güneş Gazetesi ile başlayan,lotaryayla okuyucu kapma yarışına bütün gazeteler girmiştir.1984 ün sonbahar aylarında 100 bin bile satamayan Bulvar,kupon karşılığı verdiği Atlaslı Büyük Coğrafya Ansiklopedisi'yle tirajını 1985 in ilk aylarında net 213 bine yükseltmiştir.

5- Okunma Süresi

Gazete okuma,zaman isteyen bir kitle iletişim aracıdır.Özellikle ciddi bir makaleyi ya da haberi okumak,daha sakin bir ortam istemektedir.Oysa bazı gazeteler,vapurla karşidan karşıya geçinceye kadar,ya da kahvede birini beklerken okunabilecek türdendir.Zaten gazetenin amacı da sadece satmak ve okurları eğlendirmek olduğundan,hem amacını gerçekleştirmiş,hem de tirajını yükseltmiş olmaktadır.

İncelediğimiz süre içinde,yüksek tiraja ulaşan ve sadece tiraj açısından başarılı diyebileceğimiz gazetelerde bu özelliklerin hemen hepsini görmekteyiz.Ancak bizè göre gerçek anlamda başarı sayılmayan bu "başarıyı" sürdürmek zor.Çünkü,basın piyasasına giren gazete sayısı her geçen gün artmakta ve lotarya gazeteğe pahalıya mâl olmaktadır.

Cumhuriyet Gazetesi,bu gazetelere göre en pahalı,dilli diğerlerine göre en ağır,yüksekokul mezunlarına seslenen,lotarya yapmayan ve okunması için daha çok süre isteyen bir gazetedir.Dolayısıyla,"başarıyı" bir gazete değildir.Yalnız

Tiraj arttı - 22

şunu da unutmamak gerekir. Diğer gazetelerin tirajları sürekli dalgalanmalar gösterirken, Cumhuriyet'in tirajı istikrarlıdır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

KİTAPLAR.

- BİLEŞİM ARAŞTIRMA MERKEZİ., Gazetelerin Okur Profili Araştırması, İstanbul, 1985.
- CEYHUN Demirtaş., Babıalının Şu Son 40 Yılı, Milliyet Yay.No:41, İstanbul, 1984.
- ÇGT (Çağdaş Gazeteciler Derneği)., Basın'80-84, Çağdaş Gazeteciler Derneği Yay.No:2, Ankara, 1984.
- DANIŞMAN Ahmet., Basın ve Yayın Tarihi, Ankara (SBF.BYYO., çoğaltılmış ders notları), 1977-78.
- _____ Basın Özgürlüğünün Sağlanması Önlemleri, Ankara, 1982.
- EVLİYAGİL Şevket., Gazete Yayınlama Yöntemleri, Ankara, 1981.
- GAZETECİLER CEMİYETİ., İletişim Olayları ve Türk Basınının Sorunları, Gazeteciler Cemiyeti Yay.No:17, İstanbul, 1984.
- HÜRRİYET VAKFI., Kitle İletişim Tekniklerindeki Gelişme ve Basının Geleceği Semineri, Hürriyet Vakfı Yay.No:2, İstanbul.
- KARDEŞ Fethi., 60 Yılın Hikayesi, Ankara, 1980.

ORAL Fuat Süreyya., Türk Basın Tarihi, c:II, Ankara, 1968.

ŞAPOLYO Enver Behnan., Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü İle Basın, Ankara, 1971.

TOPUZ Hıfzı., 100 Soruda Türk Basın Tarihi, (Gerçek Yayınevi) 1973.

TÜRKİYE TİCARET-SANAYİ-DENİZ TİCARET ODALARI VE TİCARET BORSALARI BİRLİĞİ., Türkiye'nin Ekonomik ve Sosyal Kalkınmasında Haberleşmenin Önemi ve Haberleşmenin Geleceği Semineri, Ankara, 1984.

YAZARLAR BİRLİĞİ., Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı 1984, Yazarlar Birliği Yay.No:3, Ankara, 1984.

MAKALELER

ALDOĞAN Yazgülü., "Günümüz Türk Basını", AÜ.SBF.BYYO.Yıllık 1977-78.

ALTUĞ Kurtul., "Gazeteci Arkadaşlarımız Memurlaşmaya Doğru Gidiyor", Yankı, s:725, 18-24 Şubat 1985.

AROLAT Osman Saffet., "Dünden Bugüne Türk Basını", Yeni Gündem, 15-31 Eylül 1985.

ARSLAN Ayşenur-ÇAKIR Ruşen., "Tan'ın Dünyası Büyüklere Masalları", Nokta, s:33, 25 Ağustos 1985.

BABAN Cihad., "Fikir Gazeteciliği", Marmara'nın Sesi, s:2, Mart 1984.

BELGE Murat., "Türk Basınıнын Bunalımı", Yeni Gündem, 15-31 Eylül 1985.

BERKAN İsmet., "Kurşundan Bilgisayara", Cumhuriyet Gaz., 7 Mayıs 1985.

BİLGİNER Recep., "Basının Durumuna Genel Bir Bakış", Toplum

- Düşün Sanat, Kasım 1984.
- CEYHUN Demirtaş., "Babıali Söküğünü Dikmekten Aciz", Yankı,
s:734, 22-28 Nisan 1985.
- ÇAVDAR Tefvik., "II. Meşrutiyet Basını Üzerine Bazı Tesbitler",
Bilim ve Sanat, s:50, Şubat 1985.
- ÇEÇEN Anıl., "Basın ve Kültür", Bilim ve Sanat, s:12, Aralık 1981.
- ÇÖLAŞAN Emin., "Büyük Basın ve Yeni Gazetecilik", Bilim ve Sa-
nat, s:12, Aralık 1981.
- DEMİRTEPE Ülkü., "Magazin Basınının Eğrileri Doğruları", Sanat
Olayı, s:32, Ocak 1985.
- GEVGİLİ Ali., "Türkiye Basını", Cumhuriyet Dönemi Türkiye An-
siklopedisi, c:I.
- _____ "Basın Bunalımı Büyüyor", Milliyet Gaz., 29 Ağustos 1970.
- GÖNENSİN Okay., "Le Monde'un Sonu mu?", Cumhuriyet Gaz., 10 A-
ralık 1984.
- KABAKLI Ahmet., "Taviz Vermeyen Gazete Yoktur", Yankı, s:733,
15-21 Nisan 1985.
- KOCABAŞOĞLU Uygur., "Geçmişten Günümüze Türk Basını", Yeni Gün-
dem, 15-31 Eylül 1985.
- KOLOĞLU Orhan., "Türk Toplumunu 150 Yıldır Aynı Şeyleri Tartı-
sıyor", Bilim ve Sanat, s:12, Aralık 1981.
- KONUKÇU Mesut., "Türk Basınında Kriz Büyüyor", Yankı, s:735,
29 Nisan-5 Mayıs 1985.
- ÖNGÖREN Mahmut Tali., "Özgürlüklerle İlgili Kavramlar", Bilim
ve Sanat, s:12, Aralık 1981.
- ÖZMENEK Varlık., "Basın 1982", Bilim ve Sanat, s:25, Ocak 1983.
- ÖZÜKAN Bülent., "Basında Tirajlar", Cumhuriyet Dönemi Türkiye
Ansiklopedisi, c:I.

- PERİN Mithat., "Babıali'de Kimse Kimsenin Elinden Tutmuyor",
Yankı, s:732, 8-14 Nisan 1985.
- POLLAK Oscar-REVERDIN Oliver., "Türk Basını Hakkında Rapor",
Milliyet Gaz., 30 Haziran-3 Temmuz 1963.
- RENCKER Edovard., "Avrupa'da Basın", Avrupa, s:82, Haziran 1983.
- SERPER Özer., "Türk Basını ve Basın İlan Kurumu Üzerine Bir
İstatistik Araştırma", İTİA Der.c:I, No:1, Kasım 1972.
- SOYSAL İlhami., "Basında "otarya", Cumhuriyet Dönemi Türkiye
Ansiklopedisi, c:I.
- SÜSOY Yener., "Gazete Sahipleri Aralarında Diyalog Kurmalıdırlar",
Yankı, s:728, 11-17 Mart 1985.
- ŞAHİN Haluk., "'Ayna'nın İçindekiler", Yeni Gündem, 15-31 Eylül 1985.
- ŞENYAPILI Önder., "1970'lerin Başında Sayılarla Türk Basını",
TODAYE Der., c:4, s:14, 1971.
- _____ "Cumhuriyetin 50.Yılında Türk Basını", Cumhuriyet Gaz.
7-17 ve 20-21 Ekim 1974.
- TEKİN Nursal., "Magazin Gayriciddilik Sanılıyor", Yankı, s:727,
4-10 Mart 1985.
- TOKGÖZ Oya., "Gazetecilik Araştırmalarının Önemi", AÜ.SBF.Der.,
c:XXVII, No:4, Aralık 1972.
- _____ "Günümüzde Gazeteler ve Gazete Okuma", AÜ.SBF.Der.
c:XXVIII, No:4, Eylül-Aralık 1973.
- TOPUZ Hıfzı., "Basında Çöküntüler" Cumhuriyet Gaz., 14 Haziran 1967.
- _____ "Gazete Okuru Sayısı 20 Kat Arttı", Hürriyet Gaz.
1 Mayıs 1983.
- _____ "Uluslararası Düzeyde Basın İktidar İlişkileri", Ye-

ni Gündem,15-31 Eylül 1985.

TUNA Nihat., "Dünya Ne Okuyor, Biz Ne Okuyoruz?", Yeni Gündem,
1-15 Eylül 1984.

TURAN Rahmi., "Cinsel Hoşgörü Cinsel Suçları Azaltır", Bravo,
Aralık 1984.

_____ "Gazetemiz Basınımızdaki Bazı Boşlukları Dolduracak",
Yankı, s:730, 25-31 Mart 1985.

YAMAN Yücel., "Geç Kalmış Bir Hesaplaşma", Yeni Gündem, 1-15 Eylül 1985.

YERDEŞ Güngör., "Basını Dördüncü Kuvvet Yapabildiğimiz Gün
Tirajlar da Artar", Yankı, s:729, 18-24 Mart 1985.

YILMAZ Mehmet Ali., "Türkiye'de Güneş Dışındaki Gazeteler İkinci Sınıftır", Yankı, s:728, 11-17 Mart 1985.

"Muhalefet 'kağıt zammı'nı Değerlendirdi", Sanat Olayı, s:39, Ağustos 1985.

"Türk Demokrasisi ve Basınımız", Yeni Forum, c:6, s.142,
1 Ağustos 1985.

"Basının Sorumluluk Anlayışı ve Birkaç Olay", Yeni Forum, c:6, s.142, 1 Ağustos 1985.

"Öykümüz", Milliyet Aktüalite, 4 Mayıs 1980.

"Türk ve Dünya Basını", Rapor Araştırma Gazetesi, s.86
Eylül 1984.

"Sözlükle Gelen Okur", Nokta, s:6, 17 Şubat 1985.

"En Çok Gençler Okuyor", Yankı, s:724, 11-17 Şubat 1985.

"Wall Street Journal Meydan Okuyor", Avrupa, s:81, Mayıs 1983.

"Çek Bir Gazete", Nokta, s:25, 30 Haziran 1985.

"Cumhuriyet Gazetesi", Meydan Larousse, c:III, s.95.

"Cumhuriyet Gazetesi", Türk Ansiklopedisi, c:II, s.265.